

**Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Transdyscyplinarne Centrum Badania Problemów Bezpieczeństwa
im. prof. Kazimierza Bogdańskiego
Wydział Humanistyczny, Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa
Polskie Towarzystwo Nauk o Bezpieczeństwie**

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA

Nr 9/2018

Siedlce 2018

Rada Naukowa:

Brunon Bartz (Niemcy), Waldemar Koczkodaj (Kanada), Jana Lasicova (Słowacja), Jacek Pawłowski (Polska), Wiktor Porada (Czechy), Janusz Sztumski (Polska), Eugeniusz Wilk (Polska), Ryszard Wróblewski – Przewodniczący (Polska)

Recenzenci:

Brunon Bartz (Niemcy), Agata Cudowska (Białystok), Stanisław Dworecki (Warszawa), Robert Gałązkowski (Warszawa), Ryszard Jakubczak (Szczytno), Jarosław Stanisław Kardas (Siedlce), Waldemar Kitler (Warszawa), Waldemar Koczkodaj (Kanada), Jerzy Konieczny (Poznań), Janusz Kostecki (Warszawa), Jana Lasicova (Słowacja), Marek Leszczyński (Kielce), Jan Maciejewski (Wrocław), Maciej Marszałek (Warszawa), Wiktor Porada (Czechy), Robert Ptaszek (Lublin), Stanisław Sirko (Warszawa), Grzegorz Sobolewski (Warszawa), Zenon Stachowiak (Warszawa), Jadwiga Stawnicka (Katowice), Mirosław Sułek (Warszawa), Tadeusz Szczurek (Warszawa), Stanisław Śladkowski (Gdynia), Jarosław Teska (Gdynia), Zenon Trejnis (Warszawa), Bernard Wiśniewski (Szczytno), Mariusz Zieliński (Gdynia)

Redaktorzy Tematyczni:

Robert Białoskórski (*bezpieczeństwo militarne*), Włodzimierz Fehler (*bezpieczeństwo polityczne, bezpieczeństwo publiczne*), Stanisław Jarmoszko (*bezpieczeństwo społeczne*), Romuald Kalinowski (*obrona cywilna, zarządzanie kryzysowe*), Mariusz Kubiak (*bezpieczeństwo kulturowe*), Jerzy Kunikowski (*edukacja dla bezpieczeństwa*), Agata Marcysiak (*bezpieczeństwo ekonomiczne*), Ryszard Rosa (*filozofia bezpieczeństwa*), Krzysztof Drabik (*filozofia bezpieczeństwa*), Andrzej W. Świdorski (*bezpieczeństwo ekologiczne, bezpieczeństwo zdrowotne*), Konrad Walczuk (*bezpieczeństwo prawne*), Henryk Wyrębek (*bezpieczeństwo informacyjne*)

Redakcja:

Redaktor Naczelny: Marian Cieślarczyk (mcieslarczyk@poczta.onet.pl)
Zastępcy Redaktora Naczelnego: Agnieszka Filipek (afilipek@poczta.onet.pl),
Joanna Ważniewska (joanna.wazniewska@uph.edu.pl)
Sekretarz Redakcji: Daria Krzewniak (daria.krzewniak@wp.pl)
Redaktor Statystyczny: Agata Marcysiak
Redaktorzy Językowi: Joanna Kuć (język polski), Łukasz Ciołek (język angielski)
Redaktor Techniczny: Łukasz Ciołek

Skład i łamanie: Michał Majuch

Projekt okładki: Klaudia Jędrzejczyk

Żaden fragment tej publikacji nie może być reprodukowany, umieszczany w systemach przechowywania informacji lub przekazywany w jakiegokolwiek formie elektronicznej, mechanicznej, fotokopii, innych reprodukcji – bez zgody posiadacza praw autorskich.

Adres Redakcji: Transdyscyplinarne Centrum Badania Problemów Bezpieczeństwa
im. prof. K. Bogdańskiego Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego
w Siedlcach; 08-110 Siedlce, ul. Żytnia 39, pok. 2.30; PL – Polska
e-mail: kulturabezpieczenstwa@onet.pl
<http://www.bezpieczenstwo.uph.edu.pl/index.php?content=kulturabezpieczenstwa>

© Copyright by Transdyscyplinarne Centrum Badania Problemów Bezpieczeństwa
im. prof. K. Bogdańskiego Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego
w Siedlcach; Siedlce 2018

PL ISSN 2353-6608

Wydawca: Transdyscyplinarne Centrum Badania Problemów Bezpieczeństwa im. prof. K. Bogdańskiego
Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach; 08-110 Siedlce,
ul. Żytnia 39, pok. 2.30
e-mail: tcbbp@uph.edu.pl
www.bezpieczenstwo.uph.edu.pl

Wyd. I; Format B-5; Ark. wyd. 2,8; Ark. druk. 4,1

Druk i oprawa: volumina.pl Daniel Krzanowski

Spis treści

Od Redakcji	7
-------------------	---

Część I

ARTYKUŁY

Edward Jarmoch Diagnozowanie i doskonalenie kultury bezpieczeństwa społecznego	11
Piotr Łuka Kultura bezpieczeństwa publicznego – działania interwencyjne Policji	25
Jerzy Długosz Wybrane środki diagnozowania i doskonalenia kultury bezpieczeństwa publicznego	41

Część II

RECENZJE

Karolina Wołoszyn Przemysław Wywiół, <i>Organizacje Proobronne w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego Polski</i> , Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016, ss. 175.	55
---	----

Część III

SPRAWOZDANIA

Daria Krzewniak Sprawozdanie z VII Ogólnopolskich Warsztatów Metodologiczno-Dydaktycznych w Naukach o Bezpieczeństwie i w Naukach o Obronności na temat <i>Teoria oraz praktyka bezpieczeństwa i obronności</i>	61
---	----

Table of contents

From the Editors	7
------------------------	---

Part I

ARTICLES

Edward Jarmoch Diagnosing and improving social security culture	11
Piotr Łuka Public security culture – Police interventions	25
Jerzy Długosz Diagnosing and improving public security culture	41

Part II

REVIEWS

Karolina Wołoszyn Przemysław Wywiół, <i>Pro-Defense Organizations in the National Security System of Poland</i> , Difin Publishing House, Warsaw 2016, pp. 175.	55
---	----

Part III

REPORTS

Daria Krzewniak A report from the 7 th Polish Nationwide Methodological and Didactic Workshops in Security and Defence Sciences titled: <i>The theory and the practice of security and defense</i>	61
---	----

Od Redakcji

From the Editors

Szanowni Państwo!

Numer 9/2018 „Kultury Bezpieczeństwa” zawiera artykuły dotyczące dwóch przedmiotowych obszarów bezpieczeństwa i kultury bezpieczeństwa: społecznego i publicznego. Pojęcie *bezpieczeństwo społeczne* na obecnym etapie rozwoju nauk o bezpieczeństwie charakteryzuje się wieloznacznością i poszerzającą się pojemnością. Można się było o tym przekonać studiując interesujący artykuł dr Izabeli A. Trzpił, zatytułowany *Kultura a dylematy bezpieczeństwa*, zamieszczony w numerze 7/2017 naszego czasopisma. Obserwacja ta znajduje również potwierdzenie w artykule ks. prof. Edwarda Jarmocha, który otwiera niniejszy numer. Autor przedstawił w nim swój sposób rozumienia pojęć *bezpieczeństwo społeczne* i *kultura bezpieczeństwa społecznego*, a następnie wskazał na możliwości diagnozowania i doskonalenia tych zjawisk. W części końcowej zwrócił uwagę na to, że w procesie doskonalenia kultury bezpieczeństwa współczesnego człowieka przydatne może okazać się m.in. czternaście zasad E. Deminga, zawartych w jego dziele *Out of Crisis* (1982).

Kolejne dwa artykuły dotyczą kultury *bezpieczeństwa publicznego* oraz możliwości jej diagnozowania i doskonalenia. Autorami tych artykułów są dr Piotr Łuka i mgr Jerzy Długosz. Pierwszy z nich dokonał charakterystyki *kultury bezpieczeństwa publicznego* oraz wskazał, w jaki sposób Policja może przyczyniać się do doskonalenia tego aspektu kultury bezpieczeństwa obywateli. Zwrócił uwagę na to, jakie znaczenie w tym zakresie może mieć wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne policjantów. Zdaniem Piotra Łuki deficyty w tym zakresie obserwowane wśród policjantów, zwłaszcza w sytuacji podejmowania przez nich działań interwencyjnych w przestrzeni publicznej, wpływają znacząco

na obniżanie efektywności i bezpieczeństwo przeprowadzanych interwencji. Czynniki te mogą mieć także wpływ na kształtowanie kultury bezpieczeństwa publicznego obywateli. W ocenie autora *kultura bezpieczeństwa publicznego* kształtowana jest również przez pryzmat społecznej oceny pracy Policji. Ocena ta poprawia się wraz z podnoszeniem się poziomu społecznych kompetencji funkcjonariuszy, a także idzie w parze z pielęgnowaniem etosu policyjnej służby. Nie można wykluczyć, że na kulturę bezpieczeństwa obywateli wpływa również możliwość korzystania przez policjantów z nowoczesnej techniki, np. kamer rejestrujących przebieg interwencji.

Z kolei Jerzy Długosz w swoim artykule zwraca uwagę na środki diagnozowania i doskonalenia kultury bezpieczeństwa publicznego jak: Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB), aplikacja mobilna „Moja Komenda”, czy kampania „Bezpieczny Senior”.

Zawarte w tym numerze artykuły sygnalizują potrzebę podejmowania dalszych wysiłków o charakterze edukacyjnym i organizacyjnym, mających na celu podnoszenie poziomu kultury bezpieczeństwa obywateli, w tym także w obszarze bezpieczeństwa społecznego i publicznego. Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że bez wyższego poziomu kultury bezpieczeństwa ogółu obywateli w najbliższych dziesięcioleciach coraz trudniej będzie bezpiecznie funkcjonować w różnych sferach życia i bezpieczeństwa człowieka. Widać to wyraźnie w odniesieniu do bezpieczeństwa ruchu drogowego, w którym pomimo coraz lepszych dróg i bezpieczniejszych samochodów liczba śmiertelnych ofiar wypadków drogowych wyraźnie się nie zmniejsza.

W numerze 9/2018 „Kultury Bezpieczeństwa” zamieszczono także recenzję książki Przemysława Wywiśla *Organizacje Proobronne w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego Polski* (Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016, ss. 175), napisaną przez Karolinę Wołoszyn oraz sprawozdanie z VII Ogólnopolskich Warsztatów Metodologiczno-Dydaktycznych w Naukach o Bezpieczeństwie i w Naukach o Obronności na temat *Teoria oraz praktyka bezpieczeństwa i obronności*, opracowane przez dr Darię Krzewniak.

Życzymy Państwu owocnej lektury,
Redakcja

CZEŚĆ I
ARTYKUŁY

PART I
ARTICLES

Edward Jarmoch

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Humanistyczny

Diagnozowanie i doskonalenie kultury bezpieczeństwa społecznego

Diagnosing and improving social security culture

Streszczenie

W artykule ukazano istotę kultury bezpieczeństwa, jej elementy składowe i cechy, korzystając z wybranych definicji zawartych w literaturze przedmiotu. Szczególną uwagę zwrócono na pożądane i niepożądane cechy kultury bezpieczeństwa. Ukazano również możliwości diagnozowania kultury bezpieczeństwa w odniesieniu do problemów społecznych. Można to czynić w sposób bezpośredni lub pośredni. Podkreślono potrzebę systematycznego doskonalenia kultury bezpieczeństwa, także w wymiarze społecznym. Zwrócono uwagę na to, że jest to długotrwały proces, rozpoczynający się w środowisku rodzinnym oraz na wszystkich poziomach edukacyjnych i w życiu codziennym.

Słowa kluczowe: kultura bezpieczeństwa, diagnoza, doskonalenie

Abstract

The article presents the culture of security in the dimension of selected definitions as well as its components and features, paying particular attention to desirable and undesirable traits – good or bad. Moreover, there are presented the possibilities of diagnosing social problems, which can be diagnosed indirectly or directly in relation to the security culture. The constant improvement of the social security culture was also appre-

ciated. It is a long-lasting process, which starts already in the family environment, at all educational levels, and intensifies in everyday life, in the enterprise and in the workplace.

Keywords: security culture, diagnosis, improvement

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo odgrywa ważną rolę w życiu codziennym człowieka. Swymi korzeniami sięga do początku istnienia rodzaju ludzkiego, bowiem człowiek musiał bronić się przed różnymi zagrożeniami. Było ono przedmiotem rozważań filozofów, a odzwierciedla je także mitologia grecka, rzymska i inne kultury. Biblia również ukazuje nam walkę człowieka ze złem¹. Bezpieczeństwo zatem warunkowane jest różnorodnością kultur.

Współcześnie, w wyniku rozwoju cywilizacyjnego i postępu naukowo-technicznego, poszerza się zakres przedmiotowy bezpieczeństwa w naukach społecznych, które jest „zdolnością do kreatywnej aktywności podmiotu i oznacza stan obiektywny polegający na braku zagrożenia, odczuwany subiektywnie przez jednostki i grupy”².

Z kolei kultura bezpieczeństwa stanowi zbiór psychospołecznych i organizacyjnych czynników, chroniących codzienne życie człowieka i zbiorowości w środowisku społecznym i zawodowym. Kultura bezpieczeństwa, także społecznego, wymaga ciągłego doskonalenia. Do tego zaś niezbędna jest umiejętność diagnozowania jej poziomu i charakteru. W niniejszym artykule podjęto próbę przybliżenia tego niełatwego zadania.

1. Pojęcie kultury bezpieczeństwa i jej cechy

Kultura bezpieczeństwa związana jest ogólnie z pojmowaną kulturą, jako wytwór działalności ludzkiej, materialnej i niematerialnej, w której odzwierciedlają się cechy społeczeństwa, z ukierunkowaniem

¹ L.F. Korzeniowski, *Kultura bezpieczeństwa w naukach o bezpieczeństwie*, [w:] *Kultura bezpieczeństwa. Potrzeby i uwarunkowania*, red. S. Jaczyński, J. Kunikowski, Siedlce 2016, t. I, s. 133 i n.

² L.F. Korzeniowski, *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Warszawa 2012, s. 76.

na myślenie, odczuwanie i osiągnięcie bezpieczeństwa. Jest traktowana jako składnik kultury organizacji. W literaturze przedmiotu jest wiele definicji kultury bezpieczeństwa, mniej lub bardziej udanych. Juliusz Piwowarski proponuje następującą jej definicję: „Kultura bezpieczeństwa to ogół materialnych i pozamaterialnych elementów utrwalonego dorobku człowieka, służących kultywowaniu, odzyskiwaniu (gdy utraciono) i podnoszeniu poziomu bezpieczeństwa określonych podmiotów. Można rozpatrywać ją w wymiarze indywidualnym – mentalno-duchowym, wymiarze społecznym oraz wymiarze fizycznym (materialnym)”³.

Chociaż nie ma definicji idealnej, to jednak należy przyjąć tę, która będzie stanowiła podstawę do dalszych rozważań.

W różnorodnych definicjach kultury bezpieczeństwa, pojawiają się trzy istotne elementy ogólnie traktowanej rzeczywistości, rozumiane jako sfery aktywności człowieka:

- subiektywna sfera kultury mentalnej (świadomościowej, duchowej, poziomem wiedzy);
- subiektywno-objektywna sfera kultury organizacyjnej (prawo, procedury, struktury);
- objektywna sfera kultury materialnej (technika i technologie, infrastruktura, środki finansowe)⁴.

Powyższe sfery odnoszą się do szeroko rozumianego środowiska bezpieczeństwa.

W ujęciu Mariana Cieślarczyka, kultura bezpieczeństwa „to wzór podstawowych założeń, wartości, norm, reguł, symboli i przekonań charakterystycznych dla danego podmiotu, wpływających na sposób postrzegania przez niego wyzwań, szans i (lub) zagrożeń w bliższym i dalszym otoczeniu, a także sposób odczuwania bezpieczeństwa i myślenia o nim”⁵. W definicji zwrócono uwagę na podmiot, który stanowi społeczeństwo, grupa, jednostka. Stąd kultura bezpieczeństwa odnosi się do społeczeństwa i mówimy wtedy o kulturze bezpieczeństwa społecznego, czy też o kulturze bezpieczeństwa jednostki. Z powyższej definicji możemy wyprowadzić istotne elementy konstytuujące kulturę bezpieczeń-

³ J. Piwowarski, *Trzy filary kultury bezpieczeństwa*, „Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje” Nr 21/2016, s. 13.

⁴ M. Cieślarczyk, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania problemów bezpieczeństwa i obronności państwa*, Siedlce 2009, s. 157-159.

⁵ Tamże, s. 157.

stwa, które stanowią: wartości, normy, postawy, przekonania, zachowania, w dążeniu do osiągnięcia bezpieczeństwa. Wartości bowiem są osią, wokół której kształtuje się kultura bezpieczeństwa.

Obserwując zachodzące w Europie i świecie procesy oraz zjawiska przez pryzmat elementów składowych kultury bezpieczeństwa społecznego, należy zwrócić również uwagę na stosunek podmiotów fizycznych i prawnych do ryzyka, na troskę o zdrowie, a także na zdolność korygowania dostrzeżonych, niebezpiecznych błędów⁶. Można także mówić o wielu innych elementach składowych kultury bezpieczeństwa w zależności od organizacji czy przedsiębiorstwa, także w odniesieniu do bezpieczeństwa pracy. Najlepiej czynić to w korelacji do zarządzania bezpieczeństwem. Można analizować cechy kultury bezpieczeństwa wyróżniając te pożądane, ale także dostrzegając cechy niepożądane, dobre lub złe. Można je wyróżniać „na podstawie jej możliwości do generowania decyzji, postaw i zachowań, osiągnięć organizacyjnych, technicznych, szkoleniowych i motywacyjnych, przybliżając organizację do uzyskania kryterium bezwzględnego bezpieczeństwa”⁷. Stąd kulturę bezpieczeństwa powinno się traktować jako zmienną ciągłą, która wartościuje kulturę bezwzględnego bezpieczeństwa i kulturę poszukiwania ryzyka⁸.

Można więc kształtować cechy, składające się na kulturę bezpieczeństwa, które nie są czymś trwałym i niezmiennym. Ważną rolę w tym procesie odgrywa także samokształcenie i samoświadomość, gdyż pewien poziom wiedzy o bezpieczeństwie jest także elementem kultury bezpieczeństwa. Ważne jest również kształtowanie zachowań bezpiecznych.

Jak już wspomniano kulturę bezpieczeństwa należy doskonalić. Powinno to być procesem ciągłym. Warto również pamiętać, że aby była ona na wysokim poziomie powinna opierać się na uznawanych wartościach. Należy przy tym zwrócić uwagę na cechy indywidualne człowieka, jego zachowania i środowisko⁹, które wpływają na skuteczne kształ-

⁶ R. Studenski, *Kultura bezpieczeństwa pracy w przedsiębiorstwie*, „Bezpieczeństwo Pracy” Nr 9/2000, s. 1.

⁷ A. Gembalska-Kwieceń, *Kształtowanie kultury bezpieczeństwa w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie z. 63a, 2012, s. 191.

⁸ R. Studenski, *Kultura bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 2.

⁹ A. Gembalska-Kwieceń, *Kształtowanie kultury bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 191 i n.

towanie kultury bezpieczeństwa. Dlatego też systematyczne badania pozwalają na ocenę jej poziomu.

2. Diagnozowanie kultury bezpieczeństwa

Diagnoza z języka greckiego (*dignosis*) – oznacza rozpoznanie, rozróżnienie. W znaczeniu szerokim to rozpoznanie stanu rzeczy w oparciu o znajomość i rozwój dyscyplin naukowych. W odniesieniu do społeczeństwa będzie stanowić diagnozowanie problemów społecznych, celem ich rozwiązywania, jako istotny element działań. Zatem rozpoznając zachodzące w społeczeństwie zjawiska i procesy oraz dokonując ich analizy, diagnoza będzie dostarczać wiedzy w danym względzie. Specyfika diagnozy problemów społecznych to przede wszystkim koncentracja na „zidentyfikowaniu i opisanie takich zjawisk, które ograniczają zaspokojenie potrzeb społecznych lub stwarzają zagrożenie takiego ograniczenia”¹⁰. Obecnie powoli odchodzi się od tradycyjnego diagnozowania problemów społecznych, wykorzystując przy tym monitoring problemów społecznych i ich pogłębioną analizę, aby skutecznie je rozwiązać, czy też złagodzić ich skutki.

W procesie diagnozowania rzeczywistości społecznej można wskazać na jej istotne etapy¹¹:

- określenie celów i sposobów wykorzystania wyników;
- określenie zakresu przedmiotowego i podmiotowego;
- określenie czasu realizacji diagnozy;
- opracowanie koncepcji diagnozy oraz metod i narzędzi badawczych;
- przygotowanie planu diagnozy i jego realizacja;
- uporządkowanie i analiza zebranego materiału empirycznego;
- sformułowanie wniosków.

Poszczególne etapy procesu diagnozowania mogą być nieco zmodyfikowane, w zależności od problemu badawczego i specyfiki badanego środowiska. Należy zwrócić szczególną uwagę na zastosowanie właściwych metod badawczych i uwzględnienie odpowiednich technik i narzędzi badawczych. Zastosowanie wielu metod i technik badawczych

¹⁰ T. Schimanek, *Diagnozowanie problemów społecznych*, Warszawa 2015, s. 4, http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Biblioteka/2015_4.pdf, dostęp 20 kwietnia 2018 r.

¹¹ Tamże, s. 13-14.

pozwole lepiej zdiagnozować dane zjawisko i zachodzące procesy społeczne.

W odniesieniu do badania kultury bezpieczeństwa jest ono zadaniem stosunkowo trudnym. Dotarcie do najgłębszych jej poziomów jest wręcz (prawie) niemożliwe, dlatego diagnozowanie jej opiera się na analizie powierzchownych i obserwowalnych wskaźników. Literatura przedmiotu wskazuje na trzy podejścia do oceny kultury bezpieczeństwa:

- akademickie, które bazuje na ocenie jakościowej (rdzenia kulturowego), stosowane na ogół w sferze naukowej;
- analityczne, ukierunkowane na opis przejawów kultury bezpieczeństwa;
- pragmatyczne, uwzględniające aspekty organizacji (struktury, kultury, procesy), które decydują, czy zachowania bezpieczne faktycznie mają miejsce¹².

Różnorodność zastosowanych strategii bardziej pozwala zrozumieć i zbadać kulturę bezpieczeństwa przy zastosowaniu określonych metod badawczych i uwzględnieniu odpowiednich technik i narzędzi badawczych. Dlatego należy stosować podejście całościowe.

W odniesieniu do kultury bezpieczeństwa może być ona diagnozowana pośrednio lub bezpośrednio. Diagnoza pośrednia dotyczy przede wszystkim skutków kultury, zaś bezpośrednio diagnozowanie stanowi ocenę jej elementów składowych¹³.

Istnieje wiele opracowanych narzędzi i technik do mierzenia i oceny kultury bezpieczeństwa. Niektóre z nich są komercyjne i odpłatne, dostarczane przez różnorodne instytucje międzynarodowe. Są także i bezpłatne, dostępne publicznie, służące jako przykład różnorodnych podejść w badaniach.

W przeglądzie literatury dla przykładu podajemy sześć wybranych narzędzi badawczych: Score Your Safety Culture Checklist,

¹² M. Znajmiecka-Sikora, *Możliwości diagnozowania kultury bezpieczeństwa – wstępna analiza własności psychometrycznych narzędzia do pomiaru klimatu bezpieczeństwa*, Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, Organizacja i Zarządzanie, z. 66, Nr 1209, 2016, s. 67, http://www.znajmiecka-sikora.com/wp-content/uploads/2017/02/Mo%20C5%BCliwo%20C5%9Bci-diagnozy-kultury-bezpiecze%20C5%84stwa_pdf.pdf, dostęp 20 maja 2018 r.; F.W. Guldenmund, *Understanding and Exploring Safety Culture*, Box Press, Oisterwijk 2010, s. 2.

¹³ R. Studenski, *Kultura bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 2.

Hearts & Minds programme – Understanding Your Culture Checklist, Safety Climate Assessment Toolkit and User Guide (LSCAT), Safety Health of Maintenance Engineering (SHoMe) Tool, Nordic Occupational Safety Climate Questionnaire (NOSACQ-50), IAEA Guidance for Use in the Enhancement of Safety Culture. Zostały one opracowane przez międzynarodowych ekspertów: Prevent (Instytut ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy, Belgia), TNO (Instytut Badania Jakości Życia Zawodowego, Holandia), Health and Safety Laboratory (Wielka Brytania) oraz KOOP (Kooperationsstelle, Niemcy)¹⁴. Powyższe zaprezentowane narzędzia obejmują szeroki wybór podejść do diagnozowania kultury bezpieczeństwa, we wskazówkach zaś opisują, jak stosować wybrane narzędzie, a także jak je opracowywać i interpretować zebrane dane empiryczne.

Dla przykładu pokrótce przybliżmy narzędzie *IAEA Guidance for Use in the Enhancement of Safety Culture. Wskazówki do stosowania w celu poprawy kultury bezpieczeństwa wg MAEA*. W podanym narzędziu we wstępie wyjaśniono pojęcie kultury bezpieczeństwa i klimatu bezpieczeństwa, które w organizacjach są zawsze dwuwymiarowe. Wpływają one na strukturę organizacji, a także na postawy i zaangażowanie pojedynczych osób. W artykule przyjęto trzywarstwowy model kultury według Scheina i dostosowano go do modelu trzywarstwowego kultury bezpieczeństwa. Zaś wyjaśnienia kulturowe przeniesiono do modelu „trzech etapów rozwoju kultury bezpieczeństwa”. W etapie pierwszym, bezpieczeństwo opiera na zasadach i regulaminach. Kierownictwo narzuca zasady, a za ich nieprzestrzeganie stosuje wobec pracowników kary. W drugim etapie, zaawansowanym, bezpieczeństwo jest celem organizacyjnym. Ważną rolę odgrywa wówczas system nagradzania pracowników. W trzecim etapie, poczucie świadomości bezpieczeństwa staje się podstawą organizacji i łatwiej można je poprawić.

¹⁴ *Kultura bezpieczeństwa. Narzędzia do oceny kultury BHP*, tłumaczenie fragmentów raportu pt. „Ocena kultury bezpieczeństwa i higieny pracy – przegląd głównych metod i wybranych narzędzi” (Occupational Safety and Health culture assessment – A review of main approaches and selected tools, Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, 2011 r.,

https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/file/72001/Kultura_bezp_Narzedzia_do_oceny_kultury_BHP.pdf, dostęp 20 kwietnia 2018 r. Szczegółowy opis narzędzi znajdziemy [w:] https://osha.europa.eu/en/publications/reports/culture_assessment_soar_TWE11005ENN/view).

Tabela 1. Matryca z etapami kultury bezpieczeństwa i pięcioma cechami

	Etap 1 Oparty na zasadach	Etap 2 Oparty na celach	Etap 3 Oparty na poprawie
Postrzeżenie błędów	Ludzie są obwiniani za nieprzestrzeganie zasad. Organizacje reagują na krytykę defensywnie, zamiast słuchać i uczyć się.	Błędy skutkują wprowadzeniem większej liczby środków kontroli i szkoleń.	Błędy są szansą na zrozumienie i poprawę.
Czas	Ważne są tylko kwestie krótkoterminowe.	przekraczanie celów, niezależnie od konsekwencji długoterminowych. Ustalane są cele liczbowe dotyczące bezpieczeństwa.	Działania krótkoterminowe są analizowane w celu poprawy działań długoterminowych. Skupienie się na kwestiach długoterminowych i przewidywaniu konsekwencji.
Rola kierownictwa	Kierownictwo narzuca zasady i wymaga od pracowników osiągnięcia wyników.	Kierownictwo stosuje takie techniki jak zarządzanie za pomocą celów.	Kierownictwo uczy personel, jak poprawiać działania. Kierownictwo wspiera współpracę.
Postępowanie w przypadku konfliktu	Konflikty rozwiązywane są rzadko, grupy w dalszym ciągu konkurują ze sobą	Personel jest zniechęcany do konfliktów w imię pracy zespołowej.	W sytuacji konfliktowej znajdowane są rozwiązania korzystne dla wszystkich stron.
Postrzeżenie ludzi	Ludzie stanowią część systemu.	Większa świadomość, że postawy ludzi wpływają na ich działania.	Ludzie są szanowani i cenieni za swój wkład.

Źródło: podajemy za MAEA, 2002, s. 19 i n., https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/file/72001/Kultura_bezp_Narzedzia_do_oceny_kultury_BHP.pdf, dostęp 20 kwietnia 2018 r.

Kultura bezpieczeństwa oparta jest na komunikacji i współpracy, głównie w relacjach kierownictwo – pracownik. Do poszczególnych etapów rozwoju kultury bezpieczeństwa przypisano pięć cech: postrzeżenie błędów, czas, rola kierownictwa, postępowanie w przypadku konfliktu

i postrzeganiu ludzi. Zostały one oparte na zasadzie, celu i poprawie¹⁵. Szczegółowo obrazuje je powyższa matryca.

Matryca może być wykorzystywana do opracowywania narzędzi badawczych. Pozwala to na przeprowadzenie diagnozy kultury bezpieczeństwa w organizacji, jej głębszej analizy, wskazując na pozytywne i negatywne, a także umożliwia formułowanie wniosków. Jest to przydatne szczególnie wtedy, kiedy kierownictwo ma możliwość promowania kultury bezpieczeństwa w środowisku społecznym.

3. Doskonalenie kultury bezpieczeństwa

Jak już wspomniano kultura bezpieczeństwa wymaga jej nieustannego doskonalenia. Jest to długotrwały proces, który rozpoczyna się w środowisku rodzinnym, a kontynuowany jest na wszystkich poziomach edukacyjnych, tzn. w przedszkolu, szkole, uczelni, a także w instytucjach i zakładach pracy. Znaczenie tego procesu, szczególnie w odniesieniu do bezpieczeństwa informacyjnego będzie wzrastało wraz rozprzestrzenianiem się cywilizacji informacyjnej i cywilizacji wiedzy, a także cywilizacji mądrości¹⁶.

Doskonalenie kultury bezpieczeństwa ludzi, zaczynając od najmłodszych lat, sprzyja osiągnięciu ich zrównoważonego rozwoju. Szczególnie ważny jest ten aspekt wychowania, jako że przyswajane treści i postępowanie według zdobywanych wzorców podnosi poziom kultury bezpieczeństwa. Ważne jest zatem kształtowanie i doskonalenie u wychowanków: kultury zaufania, odpowiedzialności, sprawności myślenia o bezpieczeństwie, umiejętności w podejmowaniu ryzyka, zdolności empatii, postępowania, które następnie przejawiają się w działaniach. Pokonywanie różnych wyzwań już w najmłodszych latach, jest niezbędnym dla rozwoju dziecka i bezpieczeństwa, także w okresie późniejszym. Nie jest to proces łatwy i wymaga w pierwszej kolejności poznawania tajników kultury bezpieczeństwa¹⁷. Dzieci i młodzież należy edukować

¹⁵ Tamże.

¹⁶ M. Cieślarczyk, *Kultura informacyjna jako element kultury bezpieczeństwa*, [w:] *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*, red. H. Batorowska, t. I, Kraków 2015, s. 26.

¹⁷ A. Filipek, *Wychowanie w kontekście kultury bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo człowieka a wychowanie*, red. E. Jarmoch, A.W. Świdorski, A. Trzpił, Siedlce 2015, s. 298 i n.

uwzględniając różne aspekty kultury, w tym zarówno materialnej, jak i duchowej. Sprzyja to harmonijnemu rozwojowi i poczuciu bezpieczeństwa, także w warunkach wielokulturowości. Stąd ważnym postulatem pod adresem obecnego szkolnictwa w Polsce, winien stanowić projekt dydaktyki komplementarnej¹⁸.

Doskonalenie kultury bezpieczeństwa w zakresie bezpieczeństwa pracy wymaga dobrej jej organizacji. Szkoleniami w tym zakresie powinny być objęte zarówno osoby kierujące, jak również kierowane. Dlatego w celu osiągnięcia pożądanego stopnia kultury bezpieczeństwa w aspekcie pracy należy zatroszczyć się o zapewnienie wielu wymagań, takich jak: kwestie odpowiednich pomieszczeń, sprawnych narzędzi i urządzeń, organizacji stanowisk pracy itp.¹⁹. Przy wyznaczeniu danego miejsca pracy należy określić stopień ryzyka podejmowanego przy wykonywaniu określonych zadań. Dotyczy to szczególnie sytuacji, kiedy występują zagrożenia zdrowia i życia pracownika.

W celu efektywnego wykonywania zadań należy w charakterystycznych i wybranych warunkach wykonać pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia, uwzględniając ciężkie warunki klimatyczne i różnego rodzaju utrudnienia ze strony natury.

Po wypełnieniu niezbędnych kryteriów warunków pracy warto w dalszym ciągu pracować nad kształtowaniem bezpiecznego zachowania pracowników. Dotyczy to zarówno pracowników, jak i pracodawców. Chodzi o przestrzeganie przepisów, współpracy między pracownikami oraz między pracownikami, a przełożonymi itp. Warto również uwzględniać cechy indywidualne pracowników inwestując w ich rozwój poprzez szkolenia, motywowanie do bezpiecznego postępowania itp.

Ważną rolę spełniają także relacje interpersonalne, które przyczyniają się do podnoszenia poziomu i doskonalenia charakteru kultury bezpieczeństwa. Podstawą tych relacji oraz fundamentem tworzenia właściwie rozumianych więzi pomiędzy pracownikiem i pracodawcą jest otwarta i szczerza komunikacja. Polega ona na informowaniu pracowni-

¹⁸ A. Filipek, *Poziom i charakter kultury bezpieczeństwa młodzieży akademickiej*, Siedlce 2008, s. 185.

¹⁹ W.K. Oleszak, M.W. Oleszak, *Kształtowanie kultury bezpieczeństwa pracy poprzez szkolenia narzędziem bezpiecznych postaw pracowników*, „Problemy Nauk Stosowanych”, t. 5, 2016, s. 221.

ków o wszelkich planach i zamierzeniach, o wyzwaniach i szansach, ale także o potencjalnych zagrożeniach²⁰.

Niezwykle pomocną kwestią, która przyczynia się do budowania autorytetu kierownictwa, jest jego osobiste zaangażowanie się we wspólne dzieło kreowania kultury bezpieczeństwa. Ważną jest również kwestia partycypacji pracowników w tym wspólnym dziele. Przykładem może być np. udział pracowników w opracowywaniu wewnętrznych standardów i dokumentacji z zakresu obowiązków, w działaniach i decyzjach podejmowanych w firmie. Daje to poczucie współodpowiedzialności za dzieło, którego pracownik jest częścią.

Istotnym zagadnieniem jest edukacja w zakresie Bezpieczeństwa i Higieny Pracy, czyli szkolenia w zakresie BHP, dostosowane do specyfiki danej pracy oraz do potrzeb pracowników. Ważna jest także analiza wypadków, które miały miejsce w zakładzie pracy, a także identyfikacja ich przyczyn, oraz podejmowanie działań zapobiegawczych²¹.

Kolejną, ważną kwestią, jest zasada motywowania oraz wzmacniania zachowań bezpiecznych w pracy. Poprzez wyrażanie aprobaty i okazywanie uznania pracownikom, którzy postępują bezpiecznie, można pobudzić ich dodatkową motywację do doskonalenia postaw służących bezpiecznym działaniom i współdziałaniom.

Zakończenie

Podjęta w artykule próba ukazania możliwości diagnozowania i doskonalenia kultury bezpieczeństwa w odniesieniu do sfery społecznej wymaga dalszych badań i analiz. Przydatne mogą być w tym, m.in., wspomniane już założenia teorii Deminga²², a szczególnie jego 14 zasad niezbędnych w zarządzaniu jakością. Odegrały one dotychczas ważną rolę w sferze gospodarczej, co jest szczególnie widoczne w kulturze japońskiej. Mogą być także przydatne w innych sferach życia i bezpie-

²⁰ Tamże; M. Mielczarek, *Kultura bezpieczeństwa w przedsiębiorstwie – nowe spojrzenie na zagadnienia bezpieczeństwa pracy*, „Bezpieczeństwo Pracy” Nr 10/2000, s. 18 i n; A. Gembalska-Kwiecień, *Kształtowanie kultury bezpieczeństwa w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie z. 63a, 2012, s. 193.

²¹ Tamże.

²² E. Deming, *Out of Crisis*, Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, 1982.

czeństwa człowieka. W artykule wielokrotnie podkreślano, że kultura bezpieczeństwa podmiotów fizycznych i prawnych w XXI wieku powinna być ciągle doskonalsza. To zaś z kolei wymaga umiejętności jej diagnozowania.

Bibliografia

- Cieślarczyk M., *Kultura informacyjna jako element kultury bezpieczeństwa*, [w:] *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*, red. Batorowska H., t. I, Kraków 2015.
- Cieślarczyk M., *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania problemów bezpieczeństwa i obronności państwa*, Siedlce 2009.
- Deming E., *Out of Crisis*, Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, 1982.
- Filipek A., *Poziom i charakter kultury bezpieczeństwa młodzieży akademickiej*, Siedlce 2008.
- Filipek A., *Relacje między kulturą społeczną a bezpieczeństwem społecznym*, [w:] Kubiak M., Minkina M., (red.), *Współczesne bezpieczeństwo społeczne*, Warszawa 2013.
- Filipek A., *Wychowanie w kontekście kultury bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo człowieka a wychowanie*, red. Jarmoch E., Świdzki A.W., Trzpił A., Siedlce 2015.
- Gembalska-Kwiecień A., *Kształtowanie kultury bezpieczeństwa w przedsiębiorstwie*, [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej* 2012, Seria: Organizacja i zarządzanie z. 63a.
- Guldenmund F.W., *Understanding and Exploring Safety Culture*, Box Press, Oisterwijk 2010.
- Jakubczak J., Kalinowski R., Loranty K., *Bezpieczeństwo społeczne w erze globalizacji*, Siedlce 2008.
- Kowalczyk Z., *Polacy budujący bezpieczeństwo społeczne*, Kraków 2015.
- Korzeniowski L.F., *Kultura bezpieczeństwa w naukach o bezpieczeństwie*, [w:] *Kultura bezpieczeństwa. Potrzeby i uwarunkowania*, red. nauk. Jaczyński S., Kunikowski J., Siedlce 2016, t. I.
- Korzeniowski L.F., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Warszawa 2012.
- Książkowski M., Rysz-Kowalczyk B., Żołędowski C., *Polityka społeczna w kryzysie*, Warszawa 2009.
- Kubiak M., Minkina M., (red.), *Współczesne bezpieczeństwo społeczne*, Warszawa 2013.

- Kultura bezpieczeństwa. Narzędzia do oceny kultury BHP, tłumaczenie fragmentów raportu* pt. „Ocena kultury bezpieczeństwa i higieny pracy –przegląd głównych metod i wybranych narzędzi”, (Occupational Safety and Health culture assessment –A review of main approaches and selected tools, Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, 2011.
- Leszczyński M., *Bezpieczeństwo społeczne a bezpieczeństwo państwa*, Kielce 2009.
- Mielczarek M., *Kultura bezpieczeństwa w przedsiębiorstwie – nowe spojrzenie na zagadnienia bezpieczeństwa pracy*, „Bezpieczeństwo Pracy” 10 /2000.
- Oleszak W.K., Oleszak M.W., *Kształtowanie kultury bezpieczeństwa pracy poprzez szkolenia narzędziem bezpiecznych postaw pracowników*, „Problemy Nauk Stosowanych”, 2016, t. 5.
- Piwowarski J., *Trzy filary kultury bezpieczeństwa*, „Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje” Nr 21/ 2016.
- Skrabacz A., *Bezpieczeństwo społeczne: podstawy teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012.
- Skrabacz A., Sulowski S., *Bezpieczeństwo społeczne: pojęcia, uwarunkowania, wyzwania*, Warszawa 2012.
- Studenski R., *Kultura bezpieczeństwa pracy w przedsiębiorstwie*, „Bezpieczeństwo Pracy”, Nr 9 /2000.
- Szabo S., Olak A., *Współczesne zagrożenia społeczne: bezpieczeństwo w środowisku lokalnym – zarys problematyki*, Warszawa 2012.

Netografia

- https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/file/72001/Kultura_bezp_Narzedzia_do_oceny_kultury_BHP.pdf, dostęp 20 kwietnia 2018 r.
- Schimanek T., *Diagnozowanie problemów społecznych*, Warszawa 2015, s. 1-51,
http://www.ekonomiaspoleczna.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/Biblioteka/2015_4.pdf, dostęp 20 kwietnia 2018 r.
- Znajmiecka-Sikora, M., *Możliwości diagnozowania kultury bezpieczeństwa- wstępna analiza własności psychometrycznych narzędzia do pomiaru klimatu bezpieczeństwa*, Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, Organizacja i Zarządzanie, z. 66, Nr 1209 /2016, s. 65-95, <http://www.znajmiecka-sikora.com/wp->

content/uploads/2017/02/Mo%C5%BCliwo%C5%9Bci-diagnozy-kultury-bezpiecze%C5%84stwa_pdf.pdf, dostęp 20 maja 2018 r.

Ks. prof. dr. hab. Edward Jarmoch – Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Humanistyczny.

Piotr Łuka

Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie

Kultura bezpieczeństwa publicznego – działania interwencyjne Policji¹

Public security culture – Police interventions

Streszczenie

Autor w publikacji podjął próbę odniesienia definicji kultury bezpieczeństwa do podmiotów bezpieczeństwa publicznego, którymi są Policja i obywatele, na rzecz których policjanci podejmują swoje działania służące zapewnianiu bezpieczeństwa. Jako przedmiot rozważań przyjęto uwarunkowania korzystania przez policjantów z podstawowych uprawnień oraz interakcje, jakie zachodzą między podejmującymi interwencje policjantami, a osobami, wobec których działania interwencyjne są podejmowane. Celem rozważań jest ukazanie odnoszących się do kultury bezpieczeństwa publicznego zależności między podmiotami warunkującymi sprawność działań podejmowanych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa. Autor zakłada, że efektywność działań Policji podejmowanych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa jest determinowana poziomem kultury bezpieczeństwa.

Słowa kluczowe: policja, bezpieczeństwo, uprawnienia, obowiązki, kultura, kultura bezpieczeństwa, etyka, edukacja, bezpieczeństwo publiczne, porządek publiczny

¹ Artykuł przeglądowy (C).

Abstract

The author describes the definition of safety culture in the context of Police actions taken in order to provide public safety. The main subjects of the paper are the Police basic rights while being on duty and their interactions with the people who are the object of police interventions. The general aim of the article is to describe relations referring to public security culture between entities that are providing security in the context of cultural background. To answer this question, it is necessary to describe Police rights and duties while being on duty. The author's hypothesis is that the Police efficiency while providing security is strongly related to the level of security culture.

Keywords: police, security, rights, duties, culture, security culture, ethics, education, public safety, public order

Wprowadzenie

Publikacja jest próbą odniesienia definicji kultury bezpieczeństwa do podmiotów bezpieczeństwa publicznego, którymi są Policja i obywatele, na rzecz których policjanci podejmują swoje działania służące zapewnianiu bezpieczeństwa. Jako przedmiot rozważań przyjęto uwarunkowania korzystania przez policjantów z podstawowych uprawnień oraz interakcje, jakie zachodzą między podejmującymi interwencje policjantami, a osobami, wobec których działania interwencyjne są podejmowane. Celem rozważań jest ukazanie odnoszących się do kultury bezpieczeństwa publicznego zależności między podmiotami, warunkujących sprawność działań podejmowanych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa. Aby sprawnie realizować zadania policjanci w służbie mają prawo (a często nawet obowiązek) wykorzystywania szeregu nadanych im przepisami rangi ustawy uprawnień. Podejmowane działania w szczególności mają służyć zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Mając na uwadze wskazany kontekst, rodzi się pytanie: jakie są determinanty poziomu kultury bezpieczeństwa policjantów oraz osób, wobec których policjanci podejmują czynności interwencyjne? Osnową rozważań jest założenie, że zasadniczymi determinantami poziomu kultury bezpieczeństwa jest znajomość i poziom akceptacji regulacji prawnych w zakresie praw i obowiązków policjantów i obywateli,

którzy obejmowani są czynnościami interwencyjnymi. Z uwagi na objętość opracowania skupiono się wyłącznie na podstawowych uprawnieniach policjanta.

Zgodnie z Ustawą o Policji, Policja to umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do podstawowych zadań Policji należy:

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- prowadzenie działań kontrterrorystycznych w rozumieniu ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. poz. 904 i 1948);
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- ochrona obiektów stanowiących siedziby członków Rady Ministrów, z wyłączeniem obiektów służących Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Sprawiedliwości, wskazanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych;
- nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;
- współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
- gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych;
- prowadzenie zbiorów danych zawierających informacje gromadzone przez uprawnione organy o odciskach linii papilarnych osób, niez-

dentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw oraz o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA)².

Zakres zadań Policji jest bardzo szeroki, co determinuje konieczność posiadania przez szeregowego policjanta szerokiej wiedzy i wielu umiejętności. Bardzo ważny jest też kontekst realizacji wielu z wymienionych zadań w bezpośredniej interakcji z obywatelami, a w szczególności z tymi osobami, które w społeczeństwie nie stosują się do powszechnie przyjętych norm społecznych oraz przepisów obowiązującego prawa.

Bezpieczeństwo publiczne

Definicję bezpieczeństwa publicznego wskazuje J. Zaborowski. Według niego *bezpieczeństwo publiczne* to taki stan faktyczny wewnątrz państwa, który umożliwia bez narażenia na szkody (wywoływane zarówno zachowaniem ludzi, jak i działaniem sił natury, techniki itp.) normalne funkcjonowanie organizacji państwowej i realizację jej interesów, zachowanie życia, zdrowia i mienia jednostek żyjących w tej organizacji oraz korzystanie przez te jednostki z praw i swobód zagwarantowanych konstytucją i innymi przepisami prawa³.

Natomiast W. Fehler podkreśla, że w większości definicji *bezpieczeństwa publicznego* rzuca się w oczy nieuprawnione włączanie do opisu bezpieczeństwa publicznego instrumentów, które służą do jego osiągnięcia i utrzymywania (instytucje bezpieczeństwa, organy administracji publicznej). Ich autorzy nie chcą też w większości dostrzec tego, że bezpieczeństwo publiczne to określony pozytywny stan wewnątrz państwa umożliwiający normalne jego funkcjonowanie. W rezultacie dostępne leksykalne ujęcia są w większości nieczytelne i mało użyteczne dla rzetelnego sprecyzowania analizowanego pojęcia⁴. W. Fehler na bazie analizy wielu definicji bezpieczeństwa publicznego proponuje przyjąć jego następującą definicję: *bezpieczeństwo publiczne* to taki oparty o normy

² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r., poz. 2067, tj. ze zm.), art. 1.

³ J. Zaborowski, *Administracyjno-prawne ujęcie pojęć „bezpieczeństwo publiczne” i „porządek publiczny”*. Niektóre uwagi w świetle unormowań prawnych 1983-1984, [w:] Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych, Warszawa 1985, nr 41, s. 129.

⁴ Zob. W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012, s. 40.

prawne stan wewnątrz państwa, w którym zapewnione są warunki do sprawnego funkcjonowania organizacji państwowej realizującej wspólnie ponad jednostkowe cele, skutecznie egzekwuje się obowiązki i chroni prawa jednostek żyjących w tej organizacji (ze szczególnym uwzględnieniem życia, zdrowia i mienia) oraz istnieją zasoby i mechanizmy wykonawcze umożliwiające skuteczne reagowanie na sytuacje naruszające ten stan⁵.

Dokonując analizy pojęcia *bezpieczeństwo publiczne*, nie sposób nie odnieść się do występującego bardzo często z nim wspólnie pojęcia *porządku publicznego*. Tutaj także definicja W. Fehlera wydaje się bardzo syntetyczną, przejrzystą i trafną. *Porządek publiczny* wg W. Fehlera to uznany za pożądany i zgodny tak z normami prawnymi jak i poza-prawnymi stan przestrzegania zasad współżycia społecznego, wysoka jakość przestrzeni publicznej oraz funkcjonowania obiektów, urządzeń i infrastruktury przeznaczonej do wspólnego użytkowania umożliwiający bezpieczne funkcjonowanie i realizowanie przez jednostki i zbiorowości społeczne⁶.

Bezpieczeństwo publiczne wiąże się nierozłącznie z przestrzenią publiczną, w której funkcjonują zarówno obywatele, jak i instytucje publiczne. Zgodnie z ustawą o Policji, to właśnie Policja, służąc społeczeństwu, jest w szczególności przeznaczona i zobowiązana do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego⁷.

Kultura bezpieczeństwa

Według M. Cieślarczyka kultura bezpieczeństwa to wzór podstawowych założeń, wartości, norm, reguł, symboli i przekonań, wpływających na sposób postrzegania wyzwań, szans i (lub) zagrożeń, a także sposób odczuwania bezpieczeństwa i myślenia o nim oraz związany z tym sposób zachowania i działania (współdziałania) podmiotów (osób, grup społecznych, instytucji i organizacji, społeczności i społeczeństw, w różny sposób, przez te podmioty „wyuczonych” i wyartykułowanych w procesach szeroko rozumianej edukacji, w tym również w naturalnych procesach wewnętrznej integracji i zewnętrznej adaptacji oraz w innych

⁵ Tamże, s. 43.

⁶ Tamże, s. 50.

⁷ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r., poz. 2067, tj. ze zm.), art. 1.

procesach organizacyjnych, a także w procesie umacniania szeroko (nie tylko militarne) rozumianej obronności, służących w miarę harmonijnemu rozwojowi tych podmiotów i osiągnięciu przez nie najszerzej rozumianego bezpieczeństwa, z pożytkiem dla siebie, ale i otoczenia⁸.

Analizując wskazaną definicję kultury bezpieczeństwa, można odnosić ją do różnych podmiotów, które funkcjonują w różnych uwarunkowaniach. Wielość potencjalnych podmiotów, jak też występujących w obszarze bezpieczeństwa i obronności uwarunkowań jest jedną z przesłanek, aby tę uniwersalną definicję, będącą swoistym kanonem postrzegania kultury bezpieczeństwa, odnosić do konkretnych podmiotów i uwarunkowań. Przy tego rodzaju podejściu – mając na uwadze wysoki standard prezentowanej przez Mariana Cieślarczyka definicji, warto zwrócić uwagę na to, aby nie wypaczyć sensu i wartości, jakie się w niej zawierają.

Czynników warunkujących poziom kultury bezpieczeństwa w Policji jest bardzo wiele. Możemy wskazywać tutaj meandry historii formacji, a zwłaszcza jej przełom w roku 1990, gdy Policja została powołana zgodnie z założeniami na bazie których funkcjonuje współcześnie. Nie bez znaczenia jest także bieżąca sytuacja polityczna w kraju. Policja z założenia jest formacją apolityczną, jednak zdarza się, że przez niektórych bywa zbyt często postrzegana *stricte* jako aparat przymusu państwowego. Przez kilkanaście ostatnich lat praca Policji była coraz lepiej postrzegana. Zaufanie do Policji od wielu lat jest stosunkowo wysokie. Kultura bezpieczeństwa w odniesieniu do formacji jest kształtowana przez jej społeczne otoczenie, a także przez samych policjantów, w tym ich przełożonych dbających o jakość podejmowanych działań, ich efektywność i wysokie standardy etyczne.

Tabela 1. Ocena pracy Policji

Oceny policji	Wskazania respondentów według terminów badań																Zmiany IX '16 – III '17																
	2010				2011				2012				2013					2014				2015				2016				2017			
	III	IV	VI	IX	III	IX	III	IX	III	IX	III	IX	III	IX	III	IX		III	IX	III	IX	III	IX	III	IX	III	IX						
	w procentach																																
Dobra	71	73	72	71	69	72	71	68	57	66	67	66	65	69	72	72	70							-2									
Zła	19	19	19	21	18	20	19	22	29	23	22	22	22	18	16	17	16							-1									

Źródło: Komunikat z badań CBOS, Ocena instytucji publicznych, Warszawa, marzec 2017.

⁸ M. Cieślarczyk, *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Siedlce 2007, s. 210.

Według badań Centrum Badania Opinii Społecznej w marcu 2017 roku 70% Polaków pozytywnie oceniało pracę Policji. To ogromny potencjał istotnie warunkujący sprawność i efektywność działań podejmowanych przez policjantów.

Kultura bezpieczeństwa – aktywność Policji

Wolność od zagrożeń, jako stanu w funkcjonowaniu człowieka w otaczającej go rzeczywistości, nie oznacza braku zagrożeń, a tylko ich akceptowany przez podmiot bezpieczeństwa poziom. Akceptowany poziom zagrożeń nie ogranicza w znacznym stopniu możliwości funkcjonowania podmiotu bezpieczeństwa i pozwala osiągać jego podstawowe cele⁹. Podstawowym celem działań Policji jest zapewnienie bezpieczeństwa konkretnych podmiotów. Podejmowane działania wiążą się jednak z koniecznością ograniczania swobód i wolności innych podmiotów. Do tego rodzaju działań policjantom nadano uprawnienia do ingerencji w sferę praw i wolności obywatelskich. Z uprawnień tych policjanci mogą korzystać tylko i wyłącznie w zakresie niezbędnym do realizacji ustawowych zadań.

Swoistym odniesieniem do ogólnie rozumianej kultury bezpieczeństwa publicznego jest właściwe rozumienie bezpieczeństwa i myślenie o nim w kontekście sposobów zachowania i działania podmiotów. Możemy w pewnej mikroskali wskazać, że tymi podmiotami są obywatel/osoba oraz policjant. Te dwa podmioty (w większej skali odnoszone do społeczeństwa, jako zbiorowości zamieszkującą określone terytorium, posiadającej wspólną kulturę, tożsamość i sieć wzajemnych stosunków społecznych oraz Policji jako instytucji, w ramach której funkcjonują policjanci) dla dobra wspólnego, jakim jest dobro państwa i jego obywateli powinny ze sobą współpracować.

Policjanci, podejmując swoje czynności służbowe, często w sposób bardzo oczywisty (dla świadomego społecznie obywatela) działają na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa. Zapewniając bezpieczeństwo określonym podmiotom (osobom, społecznościom, organizacjom, instytucjom, innym), podejmują działania będące ingerencją w sferę praw i wolności obywatelskich. Właściwie ukształtowani podejmujący profe-

⁹ A. Czupryński, *Bezpieczeństwo w ujęciu teoretycznym*, [w:] *Bezpieczeństwo. Teoria – Badania – Praktyka*, red. A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, Józefów 2015, s. 16.

sjonalne działania policjanci i świadomi społecznie obywatele to wartość nie do przecenienia. Fenomenem kultury bezpieczeństwa publicznego jest właściwie ukształtowana świadomość dwóch stron. Podejmowanie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa publicznego powinno mieć świadome przyzwolenie tych, na rzecz których działania są podejmowane, nawet jeżeli działania te ograniczają (dla osiągnięcia słusznego celu) także ich prawa i wolności.

Niektórzy (a nawet całe grupy społeczne czy też organizacje) zachłyśnięci wolnością wszelkie przejawy stosowania wobec nich jakichkolwiek ograniczeń w przestrzeni publicznej traktują jako zamach na ich autonomiczną wolność.

Ciekawy pogląd w tej kwestii, odnosząc swoje rozważania do *narodowej kultury bezpieczeństwa*, prezentuje J. Piwowarski. Wskazuje, że egoistyczna i anarchizująca, z gruntu fałszywa „wolność” miałyby pomóc człowiekowi zrzucić rzekomo krępujące go „więzy kultury”, określające powinność przestrzegania reguł kulturowych i ponoszenia odpowiedzialności za podejmowane czyny. W tej sytuacji popularyzuje się anarchizującą pseudowolność, gdzie w stosunku do głoszenia tolerancji, dla której, jak się zdaje, nie określono żadnych granic i do praw człowieka oraz idących za nimi roszczeń, drastycznie mało uwagi poświęcono obowiązkowi. Jest to przyczyną wzrostu zagrożenia roztrwonieniem dorobku europejskiej kultury. W ślad za tym moralność, ze szkodą dla oddziaływania kultury bezpieczeństwa, może zostać wtrącona między anachronizmy, ustępując ponowoczesnej, niecywilizowanej obyczajowości, która spycha nas do poziomu barbarzyńców, dysponujących co prawda zaawansowaną techniką, ale ułomnych pod względem moralnym, społecznym i kulturalnym¹⁰.

Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw¹¹. Codzienne funkcjonowanie podmiotów bezpieczeństwa przebiega na ogół w podwójnym kontekście. Każdy

¹⁰ Zob. J. Piwowarski, *Nauki o bezpieczeństwie. Między kulturą bezpieczeństwa a studiami bezpieczeństwa*, Warszawa 2018, s. 110.

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), art. 31.

obywatel ma prawo do korzystania ze swoich praw i wolności w przestrzeni publicznej. Przedstawiciele służb państwowych – w tym w szczególności policjanci – mają prawny obowiązek ochrony tych praw i wolności.

W tym kontekście można stwierdzić, że słusznie zauważa J. Piwowarski, iż kompetencje kulturowe i komunikacyjne posiadają swoje szczególne znaczenie w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa jednostki, grup społecznych i większych zbiorowości w postaci narodu, czy też państwa. Pozwalają one na sprawne rozpoznanie sytuacji, intencji działań agresora oraz użycie adekwatnych do określonych warunków instrumentów komunikacyjnych. Stąd też uznaje się, że kompetencje kulturowe i komunikacyjne stanowią kluczowe instrumentarium użyteczne w warunkach zagrożenia i sytuacjach kryzysowych¹².

Policyjna pragmatyka

Mając na uwadze wskazane przez J. Piwowarskiego odniesienia, można i należy przez ich pryzmat spojrzeć na zadania wykonywane przez policjantów w ich codziennej służbie. W policyjnej pragmatyce często zdarzają się sytuacje i działania, gdzie nie ma miejsca i czasu na przekonywanie o celowości podejmowanych działań. Działania, które w takich sytuacjach mogą spotkać się i często spotykają z dezaprobatą społeczną. W ramach kształtowania kultury bezpieczeństwa publicznego niezbędna jest permanentna edukacja mająca na celu nabywanie wiedzy z zakresu zadań i uprawnień Policji. Niezmiernie ważne jest kształtowanie właściwych postaw etycznych. Można przyjąć, że są to ważne kompetencje społeczne. Nie każdy, na bazie wychowania w podstawowej jednostce społecznej, jaką jest rodzina, socjalizacji w lokalnym środowisku, czy też w ramach edukacji w publicznych (i niepublicznych) instytucjach nabywa kompetencje społeczne pozwalające na rozumienie potrzeby ograniczania swoich praw i wolności na rzecz ochrony praw i wolności innych.

Nie wszyscy adresaci działań Policji potrafią (chcą) rozumieć, że nawet ich represyjny charakter ma z założenia służyć zapewnieniu bezpieczeństwa. Wiele interwencji policyjnych jest konsekwencją wskaza-

¹² J. Piwowarski, W. Czajkowski, *Psychospołeczne i aksjologiczne determinanty kultury bezpieczeństwa służb mundurowych*, Słupsk 2015, s. 100.

nego stanu rzeczy. Wszechobecna, technologicznie zaawansowana rzeczywistość, pozwala niejednokrotnie w czasie rzeczywistym rejestrować, odtwarzać, upubliczniać w dużej skali różnego rodzaju nieakceptowane w etycznych standardach kultury bezpieczeństwa zachowania.

Problem pojawia się wtedy, gdy znajdują się tacy, którzy z premedytacją wykorzystują wyodrębnione, także z publicznego kontekstu, zachowania dopasowując do nich kontekst ukazujący je w sposób wprowadzający w błąd tych, do których ten zmanipulowany przekaz jest dedykowany. Jest wielu takich, którzy z dużą starannością zdecydowane korzystanie z uprawnień przez policjantów (polegające na chociażby ograniczeniu swobody przemieszczania się osób, wobec których podejmowane są czynności służbowe) wkładają w kontekst czasów minionych, kiedy milicja często podejmowała działania rozbieżne z interesem obywateli. Odniesienia takie, mając na uwadze pozytywne oceny pracy Policji bardzo często są nieuzasadnione. To swoista nisza dla edukacji w zakresie kultury bezpieczeństwa w obszarze bezpieczeństwa publicznego.

Tym bardziej standardy zachowań przedstawicieli służb publicznych, w tym w szczególności Policji, powinny być jak najwyższe. Także policjanci (i inne służby publiczne) powinny być edukowane w duchu służby społeczeństwu i jak najwyższych standardów etycznych. Na przełomie ostatnich kilkunastu lat standardy szkolenia policjantów w tym zakresie istotnie zostały podniesione. W wielu policyjnych przepisach znajdują się odniesienie do poszanowania praw i wolności człowieka.

Nie oznacza to oczywiście, że policjanci nie popełniają błędów. Aktualna rzeczywistość jest taka, że w szeregach Policji w zasadzie nie ma już tych, którzy w standardach czasów słusznie minionych służyli. Teraz promuje się standardy, w myśl których poziom kultury bezpieczeństwa w Policji powinien być jak najwyższy. Sposób myślenia o bezpieczeństwie, myślenia o nim, zachowania i działania podejmowane na rzecz jego zapewniania opierać się mają i najczęściej opierają o określone założenia, wartości, normy, reguły symbole i przekonania¹³. Niezmiernie ważnym jest więc kreowanie (i przekonywanie do podejmowania właściwych działań) jak najwyższych standardów kultury bezpieczeństwa w Policji. Jednym ze sposobów podnoszenia standardów pracy policjantów, ale także zachowań obywateli jest wyposażanie policjantów

¹³ Zob. M. Cieślarczyk, *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Siedlce 2007, s. 210.

w – noszone na mundurach – kamery. Pilotaż w tym zakresie prowadzony był w trzech garnizonach policji: stołecznym, dolnośląskim i podlaskim. Łącznie, na potrzeby programu, kupionych zostało 180 kamer wraz z niezbędnym wyposażeniem (po 60 do każdego z trzech garnizonów dla policjantów ruchu drogowego oraz patroli interwencyjnych). Ponad dwa tysiące kamer osobistych, zakupionych dzięki środkom z Programu Modernizacji Służb Mundurowych ma trafić do Policji. W ocenie wiceministra spraw wewnętrznych i administracji Jarosława Zielińskiego z powodzeniem zakończył się program pilotażowy prowadzony w trzech województwach. Zanotowano mniej skarg na interwencje policji. Wykorzystanie kamer sprawdziło się, dlatego trzeba ich stosowanie upowszechnić. W roku 2018 z Programu Modernizacji Służb Mundurowych, zaplanowano zakup 2110 takich urządzeń. To będzie pierwsza transza, w kolejnych latach, jeśli ich wykorzystanie będzie się sprawdzało nadal, będą kupowane kolejne¹⁴.

Prawne aspekty korzystania z podstawowych uprawnień przez policjantów

Policjanci, wykonując czynności służbowe określone w Ustawie o Policji¹⁵, mają w szczególności prawo m.in. do:

- legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
- zatrzymywania osób;
- przeszukiwania osób i pomieszczeń;
- dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego¹⁶;
- używania i wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej¹⁷.

Wskazane uprawnienia są tylko częścią całego katalogu uprawnień policjantów. Korzystanie z uprawnień warunkowane jest zaistnie-

¹⁴ www.isp.policja.pl/isp/aktualnosci/13350,Ponad-dwa-tysiace-kamer-osobistych-trafi-do-policjantow.html (27.07.2018).

¹⁵ Zob. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r., poz. 2067, tj. ze zm.), art. 14.

¹⁶ Tamże, art. 15.

¹⁷ Tamże, art. 16.

niem stanów faktycznych, które w konfrontacji z obowiązującymi przepisami dają podstawę do sięgania po nie.

Istotnym uwarunkowaniem, będącym podstawą faktyczną korzystania z uprawnień jest też zachowanie osoby (podmiotu), wobec którego może być wykorzystane konkretne uprawnienie. Jednym z podstawowych uprawnień jest prawo do legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości. Na podstawie tej czynności/uprawnienia można wskazać zakres praw i obowiązków wykonującego czynność policjanta, ale także zakres praw i obowiązków poddawanej czynności osoby.

W ramach tej czynności policjant ma obowiązek podać swój stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, a także podstawę prawną i przyczynę podjęcia czynności służbowej. Policjant nieumundurowany przy wykonywaniu czynności legitymowania, okazuje ponadto legitymację służbową, a na żądanie osoby, wobec której podjęto wykonywanie tych uprawnień, okazuje ją w sposób umożliwiający odnotowanie danych w niej zawartych. Policjant po zakończeniu wykonywania czynności legitymowania informuje ustnie osobę, wobec której podjęto tę czynności, o prawie złożenia do właściwego miejscowo prokuratora zażalenia na sposób przeprowadzenia tych czynności. Jeżeli przedmioty ujawnione w wyniku podjętej czynności służbowej czynności służbowych, stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, policjant, w granicach dostępnych środków, niezwłocznie podejmuje czynności ochronne, a w szczególności zabezpiecza miejsce zagrożone przed dostępem osób postronnych oraz powiadamia dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji o konieczności zarządzenia działań usuwających to niebezpieczeństwo¹⁸. Policjant ma prawo wylegitymować osobę jeżeli jest mu to niezbędne do realizacji jego ustawowych zadań.

Opisane obowiązki i uprawnienia policjanta odnoszą się jednocześnie do obowiązków i uprawnień osoby poddawanej czynności. Osoba poddawana czynności ma w szczególności obowiązek: okazania na żądanie policjanta dokument tożsamości; podania swoich danych dot. tożsamości, obywatelstwa, zawodu, miejsca zatrudnienia lub zamieszka-

¹⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów z dnia 29 września 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 1565 ze zm.), § 2-3.

nia¹⁹; wydania ujawnionych w wyniku podjętej czynności przedmiotów, które stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia; pozostania na miejscu czynności aż do jej zakończenia. Z kolei uprawnieniem osoby legitymowanej jest: żądanie podania przez policjanta jego stopnia służbowego, imienia i nazwiska w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych (formalnie nie dotyczy policjantów występujących w umundurowaniu służbowym); wskazania podstawy prawnej wykonywanej czynności; określenia przyczyny podjęcia czynności; uzyskanie od policjanta ustnej informacji o prawie złożenia do właściwego miejscowo prokuratora zażalenia na sposób przeprowadzenia tych czynności.

Zdarzyć się może, że osoba poddawana czynności legitymowania nie zgadza się z potrzebą wykonania tej czynności. Sytuacja taka nie jest przesłanką do odstąpienia od wykonania czynności, niemniej odmowa poddania się czynności legitymowania może istotnie utrudnić sprawne wykonanie tej czynności. Z błahej z pozoru sytuacji może wyniknąć potrzeba zastosowania wobec osoby środka przymusu w postaci siły fizycznej w celu uniemożliwienia osobie oddalenia się z miejsca podjętej czynności, czy też doprowadzenia do jednostki Policji. Użycie lub wykorzystanie środka przymusu bezpośredniego może nastąpić wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych Policji. Środka przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości. Środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje je w sposób wyrażający możliwie najmniejszą szkodę²⁰.

W dbałości o standardy etyczne pracy Policji, komendant główny Policji, w roku 2003, Zarządzeniem nr 805/2003²¹ formalnie wprowadził do stosowania *Zasady etyki zawodowej policjanta*. Za nieprzestrzeganie zasad etyki policjanci mogą być karani dyscyplinarnie. Czy przestrzeganie tych zasad może być wyznacznikiem kultury bezpieczeństwa pu-

¹⁹ Zob. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. *kodeks wykroczeń* (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 618 ze zm.), art. 65.

²⁰ Zob. Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej* (Dz. U. z 2013 r., poz. 628 ze zm.), art. 5-7.

²¹ Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. *w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”* (Dz. Urz. KGP 2004 nr 1, poz. 3).

blicznego wśród policjantów? Wydaje się to pewnym uproszczeniem. Nie mniej jednak ten wskaźnik warto wziąć pod uwagę.

Wnioski

Podjęcie w przestrzeni publicznej działań interwencyjnych przez policjantów i wykorzystywanie uprawnień, dokonywane jest w kontekście zwrotnego sprzężenia zachowań policjanta i osoby, wobec której podejmowane są czynności służbowe. Zachowanie osoby determinuje zachowanie policjanta i odwrotnie. Znajomość i umiejętność interpretacji praw i obowiązków, umiejętność właściwego zachowania się w sytuacjach zagrożenia, poziom kultury osobistej, przestrzeganie zasad etyki, a także świadomość celu podejmowanych przez uprawnionych funkcjonariuszy państwa czynności (przez obie strony działań interwencyjnych) może być wskaźnikiem poziomu kultury bezpieczeństwa publicznego. Swego rodzaju wskaźnikiem kultury bezpieczeństwa publicznego może być także, determinowane standardami pracy policjantów, zaufanie do Policji.

Niezmiernie ważne w kontekście podjętych rozważań są więc: wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne policjantów. Deficyty w tym zakresie – zwłaszcza w sytuacji podejmowania działań interwencyjnych w przestrzeni publicznej – mogą obniżać efektywność i bezpieczeństwo przeprowadzanych interwencji. Często są także determinantem poziomu społecznego zaufania obywateli do całej formacji. Kultura bezpieczeństwa publicznego kształtowana jest także przez pryzmat społecznej oceny pracy Policji. Dzięki technologicznemu zaawansowaniu niemal każdy w codziennych sytuacjach posiada przy sobie kamerę, przy pomocy której może obraz otaczającej go (choćby w postaci zdecydowanych reakcji Policji na niezgodne z prawem zachowania) rzeczywistości utrwalić i upowszechnić. Obywatel też powinien być w tym zakresie edukowany. Będący determinantem poziomu kultury bezpieczeństwa publicznego, poziom społecznej świadomości w zakresie znajomości i umiejętności interpretacji praw i obowiązków w obszarze bezpieczeństwa publicznego, warunkowany jest poziomem ogólnego wykształcenia, a także powszechną dostępnością w mediach źródeł informacji na ten temat. Także liczba studentów na kierunkach związanych z bezpieczeństwem, czy też klas mundurowych w szkołach średnich są przesłankami do zaryzykowania tezy, że poziom społecznej świadomości w tym

zakresie wzrasta, co przy pielęgnowaniu etosu policyjnej służby jest dobrym prognostykiem na przyszłość.

Bibliografia

Literatura:

- Cieślarczyk M., *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Siedlce 2007.
- Cieślarczyk M., *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Siedlce 2011.
- Czupryński A., *Bezpieczeństwo w ujęciu teoretycznym*, [w:] *Bezpieczeństwo. Teoria – Badania – Praktyka*, red. Czupryński A., Wiśniewski B., Zboina J., Józefów 2015.
- Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012.
- Zaborowski J., *Administracyjno-prawne ujęcie pojęć „bezpieczeństwo publiczne” i „porządek publiczny”. Niektóre uwagi w świetle unormowań prawnych 1983-1984*, Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych, Warszawa 1985, nr 41.
- Piwowski J., *Nauki o bezpieczeństwie. Między kulturą bezpieczeństwa a studiami bezpieczeństwa*, Warszawa 2018.
- Piwowski J., Czajkowski W., *Psychospołeczne i aksjologiczne determinanty kultury bezpieczeństwa służb mundurowych*, Słupsk 2015.
- Komunikat z badań CBOS, *Ocena instytucji publicznych*, Warszawa, marzec 2017.

Akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej* (Dz. U z 2013 r., poz. 628 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. *o Policji* (Dz. U. z 2017 r., poz. 2067, tj. ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. *Kodeks wykroczeń*, tj. z dnia 1 marca 2018 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 618 ze zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów *w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów z dnia 29 września 2015 r.* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1565 ze zm.).

Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r.
w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP
2004 nr 1, poz. 3).

Strony internetowe:

www.isp.policja.pl

*Dr **Piotr Łuka** – Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego.*

Jerzy Długosz

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Humanistyczny

**Wybrane środki diagnozowania
i doskonalenia kultury bezpieczeństwa
publicznego**

Diagnosing and improving public security culture

Streszczenie

W poniższym artykule podejmę próbę opisanie stosowanych obecnie form diagnozowania bezpieczeństwa publicznego oraz działających – jak też możliwych do wprowadzenia form doskonalenia tegoż diagnozowania w zakresie kultury bezpieczeństwa publicznego. Samo bezpieczeństwo w swej podstawowej formie jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka, dlatego też jego poziom powinien podlegać ciągłej ocenie, a pojawiające się nowe możliwości udoskonalania jego badania winny być, w przypadku potwierdzenia ich skuteczności, wprowadzane w życie. Praktyka ta wpłynęłaby z pewnością na podniesienie poziomu bezpieczeństwa w społeczeństwie.

Słowa kluczowe: kultura bezpieczeństwa, bezpieczeństwo publiczne, diagnozowanie, doskonalenie

Abstract

In the article, I will attempt to describe currently used forms of diagnosing public security as well as the functioning and the possible forms of improving this diagnosis in the field of public security culture. Security in its basic form is one of the fundamental human needs, and

therefore its level should be constantly assessed. New opportunities to improve research in this scope should be implemented if their effectiveness is confirmed. Such a practice would certainly improve the level of security in society.

Keywords: security culture, public security, diagnosis, improvement

Wprowadzenie

Na temat bezpieczeństwa napisano już bardzo wiele. Było ono przedmiotem książek, rozpraw oraz tysięcy artykułów. Czy jednak ilość tych wszystkich publikacji realnie wpływa na faktyczny stan bezpieczeństwa? Codziennie zalewani jesteśmy falą informacji o tym, że w jakiejś części świata, kraju czy też w danym obszarze życia społecznego ta podstawowa potrzeba człowieka została naruszona. Nierzadko pierwsze strony gazet, mówiąc kolokwialnie, „krzyczą o tym, że nasze bezpieczeństwo jest zagrożone”. Państwa oraz działające w ich strukturach instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo zdają się z jednej strony panować nad całokształtem sytuacji, lecz nasza świadomość jako jednostki społecznej niepokojąco „bombardowana” jest informacjami, że taki stan rzeczy nie do końca odpowiada rzeczywistości. Jaki jest więc faktyczny stan bezpieczeństwa? Czy jako mieszkańcy danego województwa, powiatu, miasta czy mniejszej miejscowości czujemy się bezpiecznie w miejscu naszego zamieszkania? Co sami robimy w tym zakresie, aby tam, gdzie dostrzegamy niepokojące zjawiska przeciwdziałać temu w taki sposób, by zostały one zneutralizowane. Do jakich narzędzi mamy dostęp, by przeciwdziałać tym zjawiskom i w realny sposób poprawiać bezpieczeństwo? Na niektóre z tych pytań postaram się odpowiedzieć w tym artykule. Zanim jednak przejdziemy do dalszych rozważań dotyczących tej problematyki, ważne jest zdefiniowanie tego, czym jest kultura bezpieczeństwa oraz bezpieczeństwo publiczne.

W tzw. „szumie informacyjnym”, dotyczącym mnogości publikacji dotyczących kultury bezpieczeństwa należy wrócić do źródła i zdefiniować ją, cytując niekwestionowany autorytet oraz promotora badań w tej dziedzinie mówiąc, że: „kultura bezpieczeństwa danego podmiotu – to w dużym uproszczeniu – jego sposób myślenia o bezpieczeństwie

i odczuwania bezpieczeństwa, a także sposoby osiągnięcia bezpieczeństwa”¹. Aby następnie za autorem powyższej definicji rozwinąć ją i określić kulturę bezpieczeństwa jako: „(...) wzór podstawowych założeń, wartości, norm, reguł, symboli i przekonań, wpływających na sposób postrzegania wyzwań, szans i (lub) zagrożeń, a także sposobów odczuwania bezpieczeństwa i myślenia o nim... oraz związanych z tym sposobów zachowania i działania (współdziałania) podmiotów (osób, grup społecznych, instytucji i organizacji, społeczności i społeczeństw), w różny sposób przez te podmioty «wyuczonych» i wyartykułowanych w procesach szeroko rozumianej edukacji, w tym również w naturalnych procesach wewnętrznej integracji i zewnętrznej adaptacji oraz w innych procesach organizacyjnych (...), a także w procesie umacniania szeroko (nie tylko militarnie) rozumianej obronności (...), służących w miarę harmonijnemu rozwojowi tych podmiotów i osiągnięciu przez nie najszerzej rozumianego bezpieczeństwa, z pożytkiem dla siebie, ale i otoczenia”².

Natomiast samo bezpieczeństwo publiczne definiujemy jako: „ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych”³.

Aby diagnozować zjawiska niekorzystnie dla bezpieczeństwa publicznego, należy je odpowiednio wcześniej rozpoznawać. Zasada ta była znana już od tysięcy lat – a stan bezpieczeństwa publicznego w specyficzny sposób można porównać do stanu wojny, gdzie my jako społeczeństwo jesteśmy jedną armią, natomiast armią wroga są wszelkie negatywne zjawiska społeczne. Znakomity chiński strateg wojenny Sun Tzu w swym wiekopomnym dziele pt. *Sztuka wojny* pisał: „Kto zna wroga i zna siebie, temu nic nie grozi choćby w stu bitwach”. W *Sztuce wojny* można znaleźć około 40 par kategorii analizujących siłę i gotowość wroga do walki, np. bogactwo i siła, porządek społeczny i jego brak, jedność i rozdrobnienie, itp. Przed bitewna analiza dotyczyła przede wszystkim liczebności wroga, jego siły, dyscypliny i kompetencji dowództwa. Według Sun Tzu wymagane też było określenie stanu gotowości według następujących par – kategorii: głodni – syści, zmęczeni – wypoczęci, itd. Przed walką Sun Tzu zalecał także rozpoznanie terenu

¹ M. Cieślarczyk, *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Siedlce 2006, s. 210.

² Tamże.

³ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/bezpieczenstwo-publiczne;3876790.html>.

bitwy, zajęcie dogodnych pozycji i w ten sposób uzyskanie przewagi⁴. Można posunąć się do stwierdzenia, że wskazówki te zostają niezienne od lat – wystarczy tylko przy odrobinie wyobraźni jedno słowo zastąpić innymi bardziej pasującymi do realiów współczesnego świata np. rozpoznanie terenu bitwy – porównać do sytuacji społecznej, ekonomicznej, itp. danej dzielnicy miasta. Takie podejście do omawianego tematu może pozwolić na doskonalenie już stosowanych środków diagnozy bezpieczeństwa publicznego i wprowadzanie nowych, które rokować będą swoją skuteczność.

Środki diagnozowania i doskonalenia kultury bezpieczeństwa publicznego

Społecznie najbardziej rozpoznawalną instytucją odpowiedzialną za bezpieczeństwo publiczne wewnątrz państwa jest Policja. Na tej więc formacji w dużej mierze chciałbym skupić swoje rozważania dotyczące omawianego tematu. W związku z tym, że żyjemy w wieku Internetu i cyfryzacji, Policja wychodząc naprzeciw temu wyzwaniu, podejmuje szereg przedsięwzięć, których założeniem jest lepszy dostęp społeczeństwa do tej formacji, a tym samym sprawniejsze zapobieganie i reagowanie na zjawiska mające wpływ na bezpieczeństwo publiczne. Trudno omówić w jednym artykule całe spektrum podejmowanych przez Policję działań, dlatego też poniżej przedstawię najważniejsze z inicjatyw realizowanych obecnie w naszym kraju na rzecz diagnozowania i doskonalenia kultury bezpieczeństwa publicznego.

Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB)

Jako autor niniejszego artykułu podzielam wstępne założenia twórców tego internetowego narzędzia, że poczucie bezpieczeństwa należy do podstawowych potrzeb każdego człowieka i ma decydujący wpływ na funkcjonowanie każdej społeczności. Dlatego ważnym jest stworzenie narzędzi, które pozwolą na rzetelne i czytelne zidentyfikowanie i przedstawienie, w tym społecznościom lokalnym, skali i rodzaju zagrożeń oraz instytucji współodpowiedzialnych za zapewnienie bezpie-

⁴ http://www.mojeopinie.pl/koncepcje_militarne_w_dziale_sun_tzu_i_sztuka_wojny__i,3,1231777880

czeństwa i porządku publicznego. Identyfikacja ta nie może przebiegać bez uwzględnienia oczekiwań społecznych. Takim narzędziem jest funkcjonująca w sieci mapa zagrożeń bezpieczeństwa. Mapę zagrożeń należy traktować jako istotny element procesu zarządzania bezpieczeństwem publicznym, realizowanym w partnerstwie międzyinstytucjonalnym i społecznym. Jak wskazuje dotychczasowe doświadczenie, przyczynia się ona sprawnie do optymalnej alokacji zasobów sprzętowo-kadrowych służb, w szczególności do podejmowania decyzji co do tworzenia komisariatów i posterunków Policji.

Krajowa mapa zagrożeń bezpieczeństwa opiera się o informacje skatalogowane w trzech płaszczyznach:

- informacje gromadzone w policyjnych systemach informatycznych;
- informacje pozyskiwane od społeczeństwa w trakcie:
 - bezpośrednich kontaktów z obywatelami, z przedstawicielami samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych itp.;
 - w trakcie realizowanych debat społecznych poświęconych bezpieczeństwu publicznemu;
- informacje pozyskiwane od obywateli (internautów) z wykorzystaniem platformy wymiany informacji.

Informacje prezentowane na mapach uwzględniają zarówno wybrane kategorie przestępstw i wykroczeń, jak i zagrożenia, które w subiektywnym odczuciu mieszkańców negatywnie wpływają na ich poczucie bezpieczeństwa⁵.

Stworzenie „Krajowej mapy zagrożeń bezpieczeństwa w Polsce” (KMZB) było priorytetem zarówno Policji, jak i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zgodnie z poleceniem sekretarza stanu w MSWiA Jarosława Zielińskiego opracowano ogólnodostępną aplikację umożliwiającą społeczeństwu wskazywanie obszarów zagrożeń i miejsc ich występowania. Działania prowadzące do stworzenia KMZB rozpoczęto na początku 2016 roku i prowadzono je wielotorowo. Opracowane w Biurze Prewencji KGP założenia zostały przedstawione podczas 11.990 zorganizowanych w całym kraju konsultacji społecznych. Wzięło w nich udział 217.775 osób. Na podstawie uzyskanych informacji stworzono katalog 25 zagrożeń, które w istotny sposób wpływają na poczucie bezpieczeństwa. Równocześnie prace nad przygotowaniem narzędzia informatycznego prowadziło Biuro Łączności i Informatyki

⁵ Źródło KGP.

KGP, a także Główny Urząd Geodezji i Kartografii, który od strony wizualnej dopracował mapę. Istotną dla obywateli cechą aplikacji była możliwość anonimowego nanoszenia na internetową mapę informacji o zagrożeniach, a następnie obserwacji zmiany statusu zgłoszenia, co było sygnałem o zainteresowaniu Policji daną sprawą. W celu ujednoczenia zasad postępowania policjantów w przypadku naniesienia przez obywatela na mapę informacji o zagrożeniu, opracowano w KGP wzór Karty weryfikacji oraz założenia organizacyjne dotyczące sposobu weryfikacji zgłoszeń. Na poziomie KWP oraz KPP i KMP wyznaczono koordynatorów odpowiedzialnych za funkcjonowanie KMZB⁶.

Aplikację przed wprowadzeniem jej na terenie całego kraju sprawdzono w trzech garnizonach. Start pilotażu poprzedziła kampania informacyjna z udziałem mediów, władz lokalnych oraz społeczeństwa. Funkcjonowanie KMZB sprawdzono w garnizonach: pomorskim, podlaskim i stołecznym w okresie od 1 lipca do 2 września 2016 r. Jak wynika z danych statystycznych przedstawionych przez Komendę Główną Policji w okresie jej sprawdzania odnotowano następujące dane:

- liczba sesji – 108.176;
- użytkownicy – 67.696;
- odsłony – 149.232;
- zgłoszenia – 9.073 (KSP – 2.545, KWP w Białymstoku – 3.151, KWP w Gdańsku – 3.377);
- liczba wyświetleń mapy – 9.156.

Wszystkie zaproponowane kwalifikacje zagrożeń zostały wykorzystane przez internautów przynajmniej jeden raz. Wśród kwalifikacji zagrożeń najczęściej wybierano:

- spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych – 3.265;
- przekraczanie dozwolonej prędkości – 1.780;
- nieprawidłowe parkowanie – 1.276.

Aplikacja mobilna „Moja komenda”

Szczególną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa przez Policję odgrywa Dzielnicowy. To policjant, który ma najbliższy kontakt z mieszkańcami i najlepiej zna charakterystykę podległego mu rejonu. Jego służba ma bardzo duży wpływ na realizowane przez Policję zadania

⁶ Tamże.

z zakresu rozpoznawania zjawisk patologicznych i kryminalnych, jak też podejmowanie działań profilaktycznych. Wielu dzielnicowych w środowiskach lokalnych odgrywa rolę niekwestionowanych liderów działań w zakresie bezpieczeństwa, których zaangażowania i poświęcenia w te działania nie sposób przecenić. W dobie rozwiniętej łączności internetowej, gdzie prawie każdy obywatel posiada telefon z możliwością korzystania z Internetu, utworzono mobilną aplikację o nazwie „Moja Komenda”. Aplikacja ta została przygotowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Policję w ramach programu „Dzielnicowy bliżej nas”. Jest to aplikacja bezpłatna opracowana na urządzenia mobilne bazujące na systemach operacyjnych Android oraz iOS.

Aplikacja, po jej zainstalowaniu, może pracować w trybie offline, jednak jej pełne funkcjonalności są widoczne przy zapewnieniu dostępu do sieci Internet. Baza danych zawiera informacje o wszystkich obiektach policyjnych dostępnych dla interesantów, a także dane kontaktowe ponad 8 tysięcy dzielnicowych z terenu kraju. Baza danych, poprzez sieć redaktorów lokalnych, aktualizowana jest w systemie ciągłym, w związku z czym zaleca się zapewnienie okresowego dostępu do sieci Internet, podczas którego następuje automatyczna aktualizacja informacji. W celu ograniczenia transmisji danych aktualizowane są wyłącznie dane, które uległy modyfikacji. W przypadku dłuższej przerwy w użytkowaniu aplikacji, po jej uruchomieniu może wystąpić kilkusekundowa zwłoka związana z aktualizacją danych. Jest to narzędzie, które zapewnia każdemu użytkownikowi szybki dostęp do informacji o adresach i numerach telefonów obiektów policyjnych oraz kontakt ze wszystkimi dzielnicowymi na terenie kraju. Aplikacja została przygotowana z myślą o osobach, które kontaktują się z Policją w sytuacjach innych, niż te bezpośrednio zagrażające życiu lub zdrowiu. Jest to bardzo istotna informacja, ponieważ w nagłych przypadkach należy korzystać z numerów alarmowych 112 lub 997. Aplikacja została wyposażona w dwa tryby wyszukiwania informacji o jednostkach Policji, jak i dzielnicowych. Po włączeniu usług lokalizacyjnych w telefonie aplikacja sama odnajdzie najbliższy policyjny obiekt, wskaże trasę dojścia lub dojazdu. „Moja Komenda” umożliwi również wyszukanie po nazwie jednostki, ulicy lub kodzie pocztowym oraz podgląd siedziby jednostki w trybie „Street view”. Dane nawigacyjne oraz „Street view” aktualizowane są przez operatorów zewnętrznych. Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Policji zależało przy jej tworzeniu, aby funkcjonariusze byli bliżej nas, dlatego aplikacja posiada również funk-

cję wyszukiwania „policjantów pierwszego kontaktu”, czyli dzielnicowych. Jak już wspomniano dzielnicowi to policjanci utrzymujący bezpośredni kontakt ze społecznościami lokalnymi swoich rejonów, rozpoznający ich potrzeby i oczekiwania w zakresie szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, zarówno indywidualnego, jak i publicznego. Dzielnicowi diagnozują wspólnie z mieszkańcami lokalne problemy, ustalają ich przyczyny i pomagają w poszukiwaniu skutecznych sposobów ich rozwiązania. Inicjując i organizując niezbędne działania, angażują do tego zarówno instytucje publiczne, w tym samorządowe, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, jak i społeczności lokalne. Dzielnicowi to policjanci, do których można zwrócić się o pomoc w granicach kompetencji Policji lub przekazać informacje dotyczące bezpieczeństwa. Wystarczy, że osoba korzystająca z aplikacji wprowadzi miejscowość, nazwę ulicy i numer posesji, a aplikacja wyszuka dzielnicowego, który dba o ten rejon. Dzielnicowych można wyszukiwać także po ich imionach i nazwiskach. Dla ułatwienia obsługi, w przypadku małych miejscowości, wystarczy wpisać samą nazwę miejscowości. Dzięki aplikacji można odnaleźć najbliższą jednostkę Policji, sprawdzić jak nazywa się dzielnicowy, uzyskać pełne dane teleadresowe i połączyć się z nim jednym kliknięciem, jak też wysłać wiadomość e-mail. Warto podkreślić, iż w Policji dla ułatwienia, wprowadzono zasadę stałego numeru telefonu komórkowego oraz adresu email, który jest „przypisany” do określonego rejonu służbowego, nawet w sytuacji zmiany personalnej na stanowisku dzielnicowego, dane te nie ulegają zmianie. Dzielnicowi nie pełnią służby całodobowo, stąd też w sytuacji kiedy dzielnicowy nie odbiera służbowego telefonu komórkowego, aplikacja jednym kliknięciem „przekieruje” interesanta do dyżurnego jednostki, w której dany dzielnicowy pełni służbę. Interesant uzyska w takim przypadku od dyżurnego informację dotyczącą dostępności dzielnicowych. Podany adres mailowy ułatwia interesantom kontakt z dzielnicowym, ale nie służy do składania formalnych zawiadomień o przestępstwie, wykroczeniu, petycji, wniosków ani skarg w rozumieniu przepisów. Informacje zawarte w aplikacji są stale udoskonalane i aktualizowane⁷.

Jak zaznaczają twórcy aplikacji opinia osób z niej korzystających jest dla nich bardzo istotna, dlatego też jeżeli ktoś znajdzie w niej błąd lub po prostu chce podzielić się swoim zdaniem na temat „Mojej Ko-

⁷ Źródło KGP.

mendy” proszony jest o kontakt pod podany adres mailowy: rzecznik@mswia.gov.pl. Dodatkową jej zaletą jest również to, że zapewnia bezpośredni dostęp do portali internetowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Policji, jak i mediów społecznościowych.

Kampania „Bezpieczny senior”

Inną formą działań Policji, które mają wpływ na diagnozowanie i doskonalenie kultury bezpieczeństwa publicznego są różnego rodzaju akcje i kampanie profilaktyczne. Profilaktyka społeczna jest powiązana z wychowaniem i socjalizacją, dotyczy zapobiegania patologiom społecznym i zachowaniom kryminogennym. Profilaktyka społeczna zajmuje się przyczynami zachowań niebezpiecznych i problemowych, opisuje przejawy nieprawidłowości behawioralnych oraz szuka skutecznych sposobów by im zapobiegać⁸. Główne cele profilaktyki społecznej to: „(...) rozpowszechnianie prawdziwych informacji o zjawiskach i zachowaniach problemowych i niebezpiecznych, kształtowanie umiejętności interpersonalnych, empatii, dyscypliny wewnętrznej, wyrabianie pozytywnych stylów życia, rozwijanie pozytywnych relacji z grupami społecznymi i kształtowanie umiejętności odpowiedzialności za grupę, umożliwienie wczesnego rozpoznawania i diagnozowania zagrożeń oraz rozwijania skutecznych strategii przeciwdziałania”⁹. Dla funkcjonariuszy zapewnienie bezpieczeństwa osobom starszym to bardzo ważna płaszczyzna działań. Właśnie z myślą o tej grupie społecznej przygotowano kampanię społeczną pod nazwą „Bezpieczny Senior”, która realizowana jest na terenie garnizonu mazowieckiego od marca 2012. Funkcjonariusze podczas swych wystąpień przekazują uczestnikom spotkania, jak wiele niebezpieczeństw zagraża osobom starszym ze strony nieuczciwych przestępców. Przypominają obecnym na spotkaniach przykłady działania oszustów realizowanych metodą na tzw. „wnuczka” lub „policjanta”, podając że postępowanie przestępców może polegać na tym, iż sprawca dzwoni do ofiary i podaje się za jej wnuczka lub członka rodziny twierdząc, iż miał np. wypadek i potrzebne mu są pieniądze na

⁸ K. Kmieciak-Jusięga, *Profilaktyka zintegrowana wyzwaniem dla społeczeństwa*, [w:] K. Kmieciak-Jusięga, E. Laurman-Jarząbek (red.), *Profilaktyka społeczna, kontekst teoretyczny i dobre praktyki*, Kraków 2016, s. 9.

⁹ Tamże, s. 11.

pokrycie szkód nieszczęśliwego zdarzenia. Następnie po odbiór pieniędzy zgłasza się nieznana ofierze osoba, która podaje się za znajomego wnuczka i informuje, że nie mógł on stawić się osobiście po pieniądze. W związku z powyższym prosi o przekazanie gotówki jemu. Na ofiary przestępcy wybierają zazwyczaj osoby starsze, mieszkające samotnie. Nieświadomi oszustwa pokrzywdzeni przekazują pieniądze przestępcom, tracąc niejednokrotnie wszystkie oszczędności. Uczestniczących w wykładzie uwrażliwia się, aby w takich przypadkach, gdy spotkają się z sytuacją, że otrzymają telefon od osoby podającej się za wnuczka, członka rodziny lub policjanta z prośbą o pieniądze, należy bezwzględnie zweryfikować prawdziwość tej sytuacji. Wystarczy wykonać telefon zwrotny, bądź skonsultować się w takiej sprawie z najbliższą rodziną lub najzwyczajniej poprosić wnuczka, aby osobiście odebrał pieniądze. O każdym takim przypadku należy również niezwłocznie powiadomić najbliższą jednostkę policji pod numerami alarmowymi 997 lub 112. Ponadto obecnym przekazywane są informacje na temat innych przestępstw, które dotyczą osób w okresie „jesieni życia”. Chodzi tu m.in. o przestępstwa znęcania się nad członkami rodziny.

Podsumowanie

Kształtowanie właściwego poziomu kultury bezpieczeństwa publicznego spoczywa na wyspecjalizowanych w strukturach państwa odpowiednich instytucjach. Jak wspomniano wcześniej najbardziej rozpoznawalną społecznie instytucją odpowiedzialną za bezpieczeństwo publiczne wewnątrz państwa jest Policja. To na niej w głównej mierze spoczywa obowiązek podejmowania wszelkich inicjatyw, zapewniających to bezpieczeństwo. Wymienione powyżej narzędzia zarówno internetowe, jak i interpersonalne w ocenie autora spełniają swoje funkcje. Służą one „(...) rozpoznawaniu wyzwań, wykorzystywaniu szans i przeciwdziałaniu zagrożeniom, istotnym z punktu widzenia założonych celów, w tym również względnie harmonijnego rozwoju w różnych sferach życia indywidualnego i społecznego, przy uwzględnieniu bezpieczeństwa własnego, ale także innych podmiotów w bliższym i dalszym otoczeniu...”¹⁰. Dotychczasowe kierunki działań oraz utrzymanie ich na odpowiednim poziomie powinny sprzyjać doskonaleniu diagnozowania

¹⁰ M. Cieślarczyk, *Kultura Bezpieczeństwa i Obronności*, Siedlce 2006, s. 211.

i doskonalenia systemu bezpieczeństwa publicznego, a w nim kultury bezpieczeństwa podmiotów fizycznych i prawnych. Niemniej jednak równoległe z powyższymi przedsięwzięciami warto rozwijać działania służące diagnozowaniu i doskonaleniu kultury bezpieczeństwa obywateli, zaczynając od domu i przedszkola, poprzez szkoły i uczelnie a kończąc na uniwersytetach trzeciego wieku.

Bibliografia

- Cieślarczyk M., *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Siedlce 2006.
- Filipek A., *Poziom i charakter kultury bezpieczeństwa młodzieży akademickiej*, Siedlce 2008.
- Jakubczak R., *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, Podręcznik dla studentek i studentów, Warszawa 2004.
- Leszczyński M., *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI wieku*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.
- Minkina M., Kubiak M. (red.), *Współczesne bezpieczeństwo społeczne*, Wydawnictwo UPH, Siedlce 2013.
- Kmieciak-Jusięga K., *Profilaktyka zintegrowana wyzwaniem dla społeczeństwa*, Kraków 2016

Netografia

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/bezpieczenstwo-publiczne;3876790.html> [dostęp 11.06.2018]
- http://www.mojeopinie.pl/koncepcje_militarne_w_dziale_sun_tzu_i_sztuka_wojny__i,3,1231777880 [dostęp 11.06.2018]
- <http://www.policja.pl/pol/mapa-zagrozen-bezpiecze/33880,dok.html> [dostęp 11.06.2018]

Mgr Jerzy Długosz – Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, doktorant Wydziału Humanistycznego.

CZEŚĆ II

RECENZJE

PART II

REVIEWS

Karolina Wołoszyn

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Humanistyczny

Przemysław Wywiół, *Organizacje Proobronne w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego Polski*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016, ss. 175.

Przemysław Wywiół, *Pro-Defense Organizations in the National Security System of Poland*, Difin Publishing House, Warsaw 2016, pp. 175.

Książka Przemysława Wywióła zatytułowana *Organizacje Proobronne w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego Polski* została wydana w Warszawie w 2016 roku przez wydawnictwo Difin. Książka składa się z 8 rozdziałów, krótkiego wstępu, w którym autor opisuje zawartość poszczególnych rozdziałów oraz aneksu, zawierającego podziękowania dla współpracowników, oraz stowarzyszeń i organizacji za zapoznanie się tekstem i przekazanie cennych uwag.

W pierwszym rozdziale pt. *Spółczesność obywatelskie jako fundament budowy bezpieczeństwa narodowego RP*, autor przedstawia terminologię stosowaną w dalszych częściach książki. Swoje przemyślenia, analizy dotyczące bezpieczeństwa zaczyna od drugiej połowy XX stulecia. Podkreśla on, że „pojęcie bezpieczeństwa utożsamiane było przede wszystkim z brakiem zagrożeń o charakterze militarnym”. Autor odnosi się do polskich dokumentów (Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 r., Ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP z dnia 21 listopada 1967 r., Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.) w których zamieszczono zapis dotyczący działalności organizacji pozarządowych w systemie obronności RP. W dalszej części rozdziału autor dokonuje analizy obrony i ochrony

narodowej. Jego zdaniem „ważnym elementem jej przygotowania i realizacji powinny być organizacje pozarządowe o profilu proobronnym, stanowiące emanację dążeń samych obywateli do wzięcia odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje, rodzin, małych ojczyzn oraz całego kraju”¹. Autor dodatkowo wskazuje, że w Polsce zrezygnowano z prac nad powszechną obroną i ochroną narodową, co jego zdaniem prawdopodobnie doprowadzi do „kolejnej katastrofy narodowej”².

W drugim rozdziale pt. *Organizacje społeczne w budowie bezpieczeństwa Polski w świetle doświadczeń historycznych* zostały zaprezentowane organizacje paramilitarne działające na terenie Polski. Charakterystykę tych podmiotów autor rozpoczyna od organizacji, które zaczęły funkcjonować przed wybuchem I wojny światowej. Dalej przechodzi do tych, które działały w II Rzeczypospolitej, a także po II wojnie światowej. Rozdział kończy się opisem najważniejszych organizacji społecznych, które funkcjonowały w okresie PRL-u. W rozdziale tym autor posługuje się skrótami, których wykazu i znaczenia nie przedstawia w książce. Największy problem stanowi rozszyfrowanie skrótów, które są używane w podrozdziale pt. *Każdy żołnierz obywatelem, każdy obywatel żołnierzem: organizacje społeczne w realizacji programu „Naród pod bronią” w II Rzeczypospolitej*.

W trzecim rozdziale zatytułowanym *Funkcjonowanie organizacji proobronnych w wybranych krajach demokratycznych* autor opisuje funkcjonowanie organizacji proobronnych w Finlandii, Estonii, Litwie i Szwecji.

W czwartym rozdziale zatytułowanym *Potencjał organizacji proobronnych w Polsce*, scharakteryzowano organizacje, które funkcjonują na terenie współczesnej Polski. Część ta jest kontynuacją rozdziału drugiego. Na prawie 30 stronach autor opisuje cele, strukturę, funkcjonowanie i działalność kilkunastu organizacji.

W piątym rozdziale pt. *Współpraca organizacji proobronnych z Siłami Zbrojnymi* autor odwołuje się do dokumentów, na podstawie których prawnie uregulowano współpracę tych organizacji z wojskiem. Scharakteryzowano w nim współpracę z trzema organizacjami: Związkiem Strzeleckim „Strzelec” OSW (gdzie porozumienie o współpracy pomiędzy jednostkami ustanowiono już w 1995 roku), Wielkopolskim

¹ P. Wywiół, *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski*, Warszawa 2016, s. 22.

² Tamże, s. 22.

Stowarzyszeniem Aktywnych Rezerwistów, a także Stowarzyszeniem Rannych i Poszkodowanych w Misjach poza Granicami Kraju. Podsumowując ten rozdział, autor stwierdza, że „Organizacje proobronne muszą przestać być traktowane jako petent przez Siły Zbrojne. Obie strony muszą mieć świadomość korzyści, jakie niesie z sobą współpraca”³.

Szósty rozdział w całości poświęcono *Federacji Organizacji Proobronnych*. Rozpoczyna się on od genezy i założeń funkcjonowania powyższej organizacji. Autor odwołuje się do koncepcji doskonalenia współpracy Ministra Obrony Narodowej z organizacjami proobronnymi na rzecz wsparcia systemu proobronnego RP. Koncepcja ta została przedstawiona w 2015 roku przez gen. Bogusława Packa, a później zaakceptowana przez ówczesnego Ministra Obrony Narodowej Tomasza Siemoniaka. Koncepcja zawiera cele, rolę i zadania organizacji proobronnych w czasie pokoju oraz podczas wojny. W kolejnej części rozdziału przedstawiono informacje na temat powstania Federacji, którą powołano przy okazji I Kongresu Organizacji Proobronnych Klas Mundurowych w 2015 roku. Główny cel określono jako organizowanie i koordynowanie działalności szkoleniowej z zakresu bezpieczeństwa państwa i obronności. Rozdział ten kończy się opisem poszczególnych członków federacji, która w sumie liczy ich 250. W podsumowaniu autor stwierdza, że Federacja w obecnym kształcie ani nie spełni oczekiwań środowisk proobronnych, ani też nie przyczyni się do odbudowy systemu obrony terytorialnej w Polsce.

W siódmym rozdziale zatytułowanym *Stowarzyszenie Obrona Narodowa.pl – Ruch na Rzecz Obrony Terytorialnej* przedstawiono znaczenie słów ON jako przykład inicjatywy na rzecz obronności narodowej. Autor stwierdza, że organizacja ta za główny cel obrała budowę obywatelskiego komponentu Sił Zbrojnych. Stowarzyszenie organizuje wykłady, ćwiczenia, kursy oraz prowadzi szkolenia wojskowe. Te ostatnie szczegółowo omówiono w podrozdziale 7.2. *Szkolenie Wojskowe*. Z inicjatywy tego stowarzyszenia przeprowadzono kampanię społeczną „Obejmujemy Armię Krajową”, której celem jest stworzenie komponentu terytorialnego sił zbrojnych na wzór armii krajowej.

W ósmym rozdziale, pt. *Organizacje kombatanckie w edukacji patriotycznej i obywatelskiej* przedstawiono działalność czterech organizacji. Są to: „Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej”, „Klub

³ Tamże, s. 106.

Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari”, „Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych”, „Związek Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej”. W rozdziale tym autor ogólnie przedstawił najważniejsze informacje dotyczące poszczególnych organizacji, opierając się na ich Statucie. Na koniec autor przywołał treść listu, jaki prezes Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej napisał do Bronisława Komorowskiego.

W swojej książce Autor podkreśla słuszność zaangażowania organizacji proobronnych we wsparcie Obrony Terytorialnej. Píše m.in., że „Należy niestety zwrócić uwagę na fakt, że według wielu polskich polityków odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i rozwój naszego kraju to sojusznicy mają być podstawą naszej obrony”. Na koniec stwierdza, iż „Nadzieją napawają zatem zapowiedzi budowy Obrony Terytorialnej, które poczynili obecny minister obrony narodowej Antoni Macierewicz i jego współpracownicy. Tylko taka strategia może stać się dla Polski prawdziwym sokratejskim dobrodziejstwem bogów, które stanowi dla kraju środek zapewniający mu wolność i szczęście”⁴.

Każdy rozdział, wstęp oraz zakończenie poprzedzone zostały cytatami, które bardziej lub mniej trafnie zostały dobrane do poszczególnych części książki. Jest ona dziełem odtwórczym. Można ją polecić osobom, które interesują się problematyką organizacji proobronnych i Obrony Terytorialnej, jak również członkom tych organizacji, politykom i samorządowcom. Zaletami publikacji są prezentowane w niej doświadczenia Polski i innych narodów we włączaniu organizacji społecznych o charakterze proobronnym w system bezpieczeństwa narodowego.

Karolina Wołoszyn – studentka kierunku bezpieczeństwo narodowe Wydziału Humanistycznego UPH w Siedlcach w Instytucie Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa.

⁴ Tamże, s. 159.

CZEŚĆ III
SPRAWOZDANIA

PART III
REPORTS

Daria Krzewniak

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Humanistyczny

**Sprawozdanie z VII Ogólnopolskich
Warsztatów Metodologiczno-Dydaktycznych
w Naukach o Bezpieczeństwie i w Naukach
o Obronności na temat *Teoria oraz praktyka
bezpieczeństwa i obronności***

**A report from the 7th Polish Nationwide
Methodological and Didactic Workshops
in Security and Defence Sciences titled: *The theory
and the practice of security and defense***

W dniach 26-27 kwietnia 2017 roku w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym odbyły się VII Ogólnopolskie Warsztaty Metodologiczno-Dydaktyczne w Naukach o Bezpieczeństwie i w Naukach o Obronności. Tematem przewodnim tegorocznej konferencji była *Teoria oraz praktyka bezpieczeństwa i obronności*, w związku z czym obrady koncentrowały się wokół zagadnień istotnych zarówno z perspektywy nauki, jak i znaczących z punktu widzenia wykorzystywania wiedzy przez praktyków. Ważnymi celami konferencji oprócz upowszechniania wypracowanych teorii, hipotez i doktryn było dzielenie się doświadczeniami z zakresu *dobrych praktyk* i trudności *rozwojowych* związanych z bezpieczeństwem i obronnością oraz poszukiwanie najbardziej korzystnych rozwiązań w tym zakresie. Konferencja zorganizowana została z myślą o udziale szerokiego grona pracowników dydaktyczno-naukowych i praktyków reprezentujących różne środowiska i dyscypliny

oraz dziedziny wiedzy, uwzględniające problematykę szeroko rozumianego bezpieczeństwa i obronności.

Organizatorem konferencji był Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, a współorganizatorami inne wiodące w zakresie nauk o bezpieczeństwie i obronności podmioty, w tym Wydział Cybernetyki i Wydział Logistyki Wojskowej Akademii Technicznej, Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej, Wydział Nauk o Zarządzaniu i Bezpieczeństwie Akademii Pomorskiej w Słupsku, Wydział Nauk o Bezpieczeństwie Akademii Wojsk Lądowych we Wrocławiu oraz Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W przygotowaniu VII Warsztatów aktywnie uczestniczyli także przedstawiciele Transdyscyplinarnego Centrum Badań Problemów Bezpieczeństwa im. prof. K. Bogdańskiego UPH w Siedlcach, Polskiego Towarzystwa Nauk o Bezpieczeństwie z siedzibą w Siedlcach, Polskiego Towarzystwa Nauk o Obronności z siedzibą we Wrocławiu oraz Kujawsko-Pomorskiego Samorządowego Stowarzyszenia „Salutaris”.

W wydarzeniu uczestniczyło łącznie 88 osób reprezentujących 30 ośrodków naukowo-badawczych i instytucji z całej Polski. Zgromadzonych powitał prof. dr hab. Andrzej Glen, zaś obrady otworzył Prorektor ds. nauki dr hab. Mirosław Minkina, prof. UPH. Podkreślił on, że w obliczu dynamicznych zmian, jakie dokonują się w ostatnich latach w obszarze bezpieczeństwa, kwestie podejmowane podczas VII Warsztatów są szczególnie istotne. Prorektor wskazał także na rolę siedleckiego Uniwersytetu w badaniach poświęconych problematyce bezpieczeństwa i obronności.

Obrady podzielono na pięć paneli, z czego cztery odbyły się w pierwszym dniu konferencji. Pierwszą sesję obrad, poświęconą zagadnieniom *ewolucji znaczenia nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności w systemie nauki polskiej*, rozpoczęło wystąpienie prof. dr. hab. inż. Waldemara Kitlera z Akademii Sztuki Wojennej (*Nauki o bezpieczeństwie jako zbiór dyscyplin naukowych w oderwaniu od ustaleń formalnych*). W sesji tej referaty wygłosili także prof. dr hab. Marian Cieślarczyk z siedleckiej Uczelni (*Między teorią a praktyką bezpieczeństwa i obronności*), prof. dr hab. Janusz Sztumski z Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach (*Kilka uwag na temat postrzegania bezpieczeństwa*), ppłk Marek Suwiński –

Dyrektor Zakładu Karnego w Siedlcach (*Służba Więzienna w strukturach obronności i bezpieczeństwa państwa*), dr Lech Chojnowski z Akademii Pomorskiej w Słupsku (*Formułowanie teorii bezpieczeństwa – własne doświadczenia i rezultaty*) oraz dr inż. Jarosław Wróbel z Wojskowej Akademii Technicznej (*Aktualne źródła zagrożeń dla struktur państwowych Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście obszarów cywilizacyjnych zdefiniowanych przez Carrola Quigley'a*). Sesji tej przewodniczył prof. dr hab. Andrzej Glen.

Po przerwie obiadowej rozpoczęto równoległe obrady w dwóch panelach, które odpowiednio poświęcone były problematyce *identyfikacji przedmiotu badań i poznania w naukach o bezpieczeństwie i w naukach o obronności* oraz *charakterystyce relacji między teorią i praktyką w naukach o bezpieczeństwie i w naukach o obronności*. Pierwszy z wymienionych paneli prowadził prof. dr hab. Marian Cieślarczyk, drugi zaś – dr hab. Agnieszka Filipek, prof. UPH. W obu sesjach wygłoszono po osiem referatów. Głos zabrali m.in. dr hab. Krzysztof Drabik, prof. ASzWoj z Akademii Sztuki Wojennej (*Bezpieczeństwo jako przedmiot poznania. Identyfikacja paradygmatów w naukach o bezpieczeństwie*), dr hab. Mieczysław Koziński, prof. AP z Akademii Pomorskiej w Słupsku (*Kultura bezpieczeństwa informacyjnego*), dr hab. inż. Andrzej Dawidczyk, prof. WSPol z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie (*Analiza skupień jako narzędzie projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa*), dr hab. Magdalena Bsoul-Kopowska, prof. PCz z Politechniki Częstochowskiej (*Ewolucja poglądów dotyczących bezpieczeństwa zdrowotnego w polityce UE*), dr hab. Marcin Jurgilewicz, prof. PRz z Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza (*Bezpieczeństwo w komunikacji drogowej*), dr inż. Marcin Krause z Politechniki Częstochowskiej (*Analiza wymagań prawnych dotyczących bezpieczeństwa i higieny służby na przykładzie wybranych służb*) oraz ppłk dr Marek Bodziany z Akademii Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu (*Bezpieczeństwo kulturowe jako przedmiot badań nauk o bezpieczeństwie*).

Obrady w pierwszym dniu zakończyła sesja moderowana przez prof. dr. hab. Kazimierza Żegnałkę. Podczas tego panelu debatowano na temat *problemów dydaktycznych w naukach o bezpieczeństwie i w naukach o obronności*. Głos kolejno zabrali dr hab. Juliusz Piwowarski, prof. WSBPiI – Rektor Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie (*Kwestia współistnienia materii i świadomości oraz zdolności osiągnięcia przez podmiot bezpieczeń-*

stwa samo transcendencji), dr Ilona Urych z Akademii Sztuki Wojennej (*Klasy wojskowe w teorii i praktyce edukacyjnej*), dr Andrzej Wawrzusiszyn z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (*Praca dyplomowa i egzamin dyplomowy – zwieńczenie studiów z bezpieczeństwa*) oraz lic. Marlena Dąbrowska z Akademii Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu (*Innowacje w edukacji dla bezpieczeństwa*).

W drugim dniu obrad pochyłono się natomiast nad zagadnieniami *identyfikacji aktualnych problemów praktyki bezpieczeństwa i obronności w różnych obszarach przedmiotowych*. Sesji tej przewodniczył dr hab. Stanisław Jarmoszko, prof. UPH. Głos zabrali m. in. przedstawiciele służb mundurowych – mjr mgr inż. Marcin Kozieł – Zastępca Dowódcy 53. Batalionu Lekkiej Piechoty WOT (*Rola i miejsce WOT w systemie obronnym państwa*), dr Tomasz Łachacz (*Współpraca polskich i niemieckich służb policyjnych, granicznych i celnych*), dr Rafał Płocki (*Polityka bezpieczeństwa ochrony danych osobowych jako narzędzie w zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli*) i dr Piotr Łuka (*Kwalifikacje zawodowe policjantów ruchu drogowego*) z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie oraz w zastępstwie por. mgr. Kamila Kopytowskiego z Dywizjonu Przeciwlotniczego 1. Brygady Pancerniej Tadeusza Kościuszki – ppor. mgr Marcin Podhorecki (*Powszechna obrona przeciwlotnicza w Garnizonie Siedlce*). W tej części konferencji referaty wygłosili również dr Rafał Batkowski – Prezes Zarządu Stowarzyszenia Ekspertów Bezpieczeństwa RP (*Zagraniczni bojownicy terrorystyczni FTF – ważny problem w wymiarze bezpieczeństwa europejskiego*), dr Andrzej W. Świdorski z Polskiego Towarzystwa Nauk o Bezpieczeństwie (*Wybrane osobowe problemy bezpieczeństwa i obronności*), mgr Grzegorz Diemientiew i mgr Maciej Zaorski z Akademii Pomorskiej w Słupsku (*Stan bezpieczeństwa powszechnego w Polsce i jego współczesne zagrożenia*), lic. Karolina Lis (*Organizacja i funkcjonowanie centrum powiadamiania ratunkowego we Wrocławiu*) i lic. Arkadiusz Kukuła (*Kryptowaluty jako nowe zagrożenie bezpieczeństwa energetycznego*) z Akademii Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu. Głos zabrali także przedstawiciele Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach: dr Joanna Ważniewska (*Teoria i praktyka bezpieczeństwa zdrowotnego*), mgr Damian Jarnicki (*Wspólne polityczne bezpieczeństwo i obrona UE w świetle erozji relacji Zachodu z Rosją*) oraz mgr inż. Michał Klimek (*Theory and the practice of transport safety of soldiers during stabilization mission*).

Każda sesja kończyła się ożywioną dyskusją, co niewątpliwie podnosi wartość zorganizowanej konferencji. Uczestnicy mieli możliwość zadawania pytań referującym oraz dzielenia się własnymi doświadczeniami, uwagami i spostrzeżeniami. Wobec intensywnych zmian zachodzących w ostatnim czasie w nauce polskiej, uznano za konieczne systematyczne wykazywanie dokonań naukowych w zakresie przedmiotowych nauk i ich znaczenia dla praktyki wewnętrznej i zewnętrznego bezpieczeństwa Polski. Uczestnicy VII Warsztatów wyrazili przekonanie, że osiągnięciu tego długofalowego celu sprzyjać będzie cyklicznie organizowana w siedleckim Uniwersytecie konferencja. Zwrócono także uwagę na fakt, iż problematyka podejmowana w ramach VII Warsztatów stanowić może inspirację dla teoretyków i praktyków szeroko rozumianego bezpieczeństwa i obronności do dalszego zgłębiania tych zagadnień i wdrażania nowych, skutecznych rozwiązań sprzyjających najszybciej rozumianemu bezpieczeństwu.

Dr Daria Krzewniak – Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.